

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nogle Ord

om

den historiske Underviisning

i de lærde Skoler,

nærmest foranledigede ved Hr. Rector Dr. Flemmings

Ittringer besangaaende

i Tidsskrift for Literatur og Kritik, 3die og 5te Bind.

af

Dr. C. Paludan-Müller,

Adjunct.

Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen i Odense Cathedralsskole

i September 1841.

Odense.

Trykt i Gempels Bogtrykkerie.

I.

For nogle Aar siden var den geographiske Underviisning i de lærde Skoler Gjenstand for megen Dmtale og tildeels for skarp Dadel. En Strid førtes i de offentlige Blade, der vel ikke umiddelbart bragte noget haandgribeligt Resultat, men dog har virket saare gavnligt paa dette Fags senere Stilling og Behandling, saavel fordi der udviklede sig hos Mange en klarere Bevidsthed om det, der fornuftigviis kan ventes præsteret i Skolerne, som fordi Opmærksomheden henledeedes paa den geographiske Videnskabs retsfærdige Fordringer til Skoleunderviisningen, og derved gammel Glendrian forstyrredes i sin velbehagelige No. — Nu synes Touren at skulle komme til Historien og de historiske Lærere; og fik vi end flere haarde Ord og ubillige Domme at høre, end dengang, maatte vi være vel tilfredse med at blive angrebne, hvis en Strid virkelig kunde bringe Frugter som dem, der bleve Udbyttet af hin Debat. Men ikke vil dette skee, dersom de, der kunne

have en begrundet Mening om Sagen, holde sig tilbage; derfor har Forfatteren af disse Blade anseet det for Pligt at træde frem, ikke som om han i nogen Maade mener at kunne sige noget Udtommende, men blot for at give et lille Bidrag til Sagens videre Døftelse og til Berigtigelse af vildledende Ytringer. Tildeels har Afhandlingen saaledes, om man vil, en polemisk Tendents; men dens Hovedbestemmelse er dog, i et kort Omrids at meddele Forfatterens egen Anskuelse af den historiske Underviisnings Maal og Midler, samt den derpaa grundede Behandling af dette Fag i Odense Skole, hvor det nu i over tolv Aar har været ham overdraget.

Nærmest ere de efterfølgende Bemærkninger fremkaldte ved Hr. Rector Dr. Flemmer's Ytringer om den historiske Underviisning i hans Anmeldelser af de senere Aars Skoleprogrammer (Tidskrift for Litter. 3die Bind S. 304. 5 Bind S. 325). Naar en saa anseet Skolemand offentlig hæver sin vægtfulde Stemme imod sine Medarbejdere, maa Publicum nødvendig troe, at der er god Grund til Klage; Ingen kan da fortænke en enkelt Lærer, hvem den over Alle udtalte Dadel ogsaa maa gjælde, i at han tager til Orde imod det, han maa ansee for en ubillig Dom.

Det synes, at enkelte Misgreb i en eller anden Skole har vakt en altfor levende Misbilligelse hos Hr. Dr. Flemmer og ladet ham see Lærernes Adfærd i Almindelighed i et ugunstigere Lys, end den fortjener. Naar han f. Ex. ibrer imod en uhyre Mængde af Detaillkundskab, eller paastaer, at Dannelsen af akademiske Docenter ikke er Skolernes Hensigt (Tidskr. f. L. 5, S. 326), saa ville vistnok alle fornuftige Folk være af samme Mening; men det kan med Føie betvivles, at Lærernes Adfærd giver grundet Anledning til at polemisere imod deslige Absur-

diteter. Skulde virkelig nogen Historielærer i Danmark være saa aldeles blottet for alt Begreb om Underviisningens Hensigt og Videnskabens Væsen, at han kunde tænke paa at danne sine Disciple til akademiske Docenter ved at farcere dem med en Masse af Enkeltheder? — Overbøved gaacr der en uvenlig Tone imod de historiske Lærere gennem Dr. Flemmer's Artikler; thi det er videnlykt, at det er deres forkeerte Udfærd, han giver Skyld for de formeentlige Feilgreb. Derfor indskrænker han sig ikke til at badle den historiske Underviisnings almindelige Omfang som en Folge af de lærde Skolers og Examen Artiums Befaffenhed — altsaa ikke af Lærernes Fremgangsmaade; men han udtaler det bestemt, at de ni Tiendedele burde bortfalde af de Navne og Marstal, hvormed Disciplenes Hukommelse nu i flere af vore lærde Skoler til ingen Nytte bebyrdes. Denne Dom, der, traf den virkelig de historiske Lærere, vilde karakterisere dem som uduelige og skadelige Arbeidere — thi den Underviisning, der for de ni Tiendedele fortjener Navn af unyttig, er ikke blot dette, men i høi Grad skadelig: — denne Dom veed jeg ikke, om Dr. Flemmer vil have ansæet som modificeret ved sine senere Ittringer i Auledning af Metropolitanskolens Program for 1840; men vist er det, at har Hr. Adjunct Mørch maaskee vaakt nogen Betænkkelighed hos Dr. Flemmer om, at de ni Tiendedele muligen er for høit et Tal, saa udvider han derimod den Dadel, der endnu bliver tilbage, til alle Skoler. Til den allerede i sig selv haarde Bemærkning af Hr. Mørch, at det er almindelig erkjendt og kan vel ikke negtes, at i det Mindste i mange Skoler bebyrder man Disciplen med Meget, som burde være borte, foier Hr. Dr. Flemmer ikke blot sin Billigelse, men ogsaa de indholds svære Ord:

„Altsaa maaskee i alle? Ja det kan desværre gjerne være!“ *)

Er denne Dom retsfærdig? Gjøre alle vi, der befatte os med historisk Underviisning i Danmarks lærde Skoler, virkelig vor Gjærning utilbørligt? Givt vore Forsatte os fri Haand til at gjøre det? Disse Spørgsmaal tvivler jeg paa, man kan besvare med Ja, uden at træde Retfærdigheden for nær; thi jeg veed, oprigtig talt, ikke, hvorledes nogen enkelt Mand kan kjende det, der foregaaer inden alle Skolers fire Vægge, nok til at fælde en bestemt og paalidelig Dom derover. Saa paradox det end lyder, turde det dog ikke være usandt, at man hos os ved Bugges og Jagers Levs Værker nu i Almindelighed bedre veed, hvorledes Underviisningen meddeles i de tyske Skoler, end i de danske. De almindelige Lovbestemmelser give ingen Underretning om Enkelthederne, og hvad angaaer de specielle Regulativer for et eller andet Fags Behandling, der kunne være udgaaede fra Overbestyrelsen til Rectorerne, da maa man først vide, hvorledes de paa ethvert Sted bringes i Udøvelse. Thi at megen Uoverensstemmelse finder Sted inellem de forskjellige Skoler, sees allerede tydeligt nok af de publicerede Timetabeller og Fortegnelser over Lærebøgerne, — ikke at tale om, at enhver Lærer, der har modtaget Disciple fra andre Skoler, maa have erfaret det; det er altsaa at formode, at der maa være endnu større Forskjel i det, som i meget høiere Grad afhænger af Lærernes

*) Dr. Flemmer tilføier: „Jeg har givet Forfatterens (Dr. Mørchs) egne Ord, uden at føie en Tøddel til eller tage en Tøddel fra.“ Dette forstaaer jeg ikke; thi han har jo, ved at insinuere, at Dr. Mørchs Uttring gjelder om alle Skoler, givet den en meget stor Udvidelse.

individuelle Anskuelser: Videnskabens Behandling og Læremethoden, der saagodt som ganske er en Sag imellem Næsttor og vedkommende Lærer.

Udfaldet af Artium kan vel efter flere Aars Jagtagelse berettigede til en almindelig Dom om en Lærers Duelighed, men ogsaa kun til en almindelig Dom. Hvilke Feil eller Fortrin Underviisningen har i det Enkelte, kan ikke med nogen Paalidelighed erfares af Artium, især da den hele Beskaffenhed af den Skole, hvorved en Lærer er ansat, har saa stor Indflydelse paa Frugten af hans Arbeide, altsaa ogsaa paa det Udseende, hvormed det præsenterer sig for den fjerntstaaende Jagttager. Der bør desuden ved en saadan Dom tages Hensyn til, hvormegen eller hvorliden Indflydelse Læreren's Votum har paa Dimissionen.

Mere Kundskab kunde hentes fra de offentlige Skoleexamina, da man der har Leilighed til at iagttage Læreren's egen Adfærd og — tilsyneladende — til at bemærke hvad han selv især lægger Vægt paa, hvilken Side af Faget han fremdrager o. dsl. Og dog maa man meget tage i Betænkning at fælde en afgjørende Dom over Beskaffenheden af Underviisningen blot efter Examinationen. Lærerne have intet Privilegium paa Fritagelse for de almindelige menneskelige Skrøbeligheder, og det er ikke Alle, der kunne modstaae Fristelsen til at præsentere deres egne og deres Disciples Kundskaber i et formeentligt glimrende Lys ved at stille Specialiteter, hvis tilsyneladende Lærdom imponerer de fleste Tilhørere, paa første Plads i Examinationen. Visnok er en saadan Ostentation dabelhærdig og maa aldeles forfeile sin Virkning hos dem, hvis Mening ene bør have nogen Vægt; men den berettiger dog ikke til den Slutning, at Lære-

rens hele Virksomhed er forkastelig. Det er desuden ikke enhver duelig Lærer, der tillige er en god Examinator, som faaer hjerken for meget eller for lidet ud af Examinanden, men netop saameget, som er tilstrækkeligt til igjennem dennes Svar at vise, hvorledes ikke dette eller hiint enkelte Punkt, men et større Parti af Videnskaben er foredraget. Uden Tvivl gjør ogsaa fremmede Tilhøreres Nærværelse noget Indtryk paa de allerfleste Lærere, saa at de ikke ganske bevare den rolige Holding, som de desuagtet meget vel kunne besidde, naar de ugeneert bevæge sig i Classen; og i saa Fald er det meget lettere at spørge om Marstal, Navne eller deslige Specialiteter, som vel kunne synes at røbe en aandløs Underviisning, men hvorved man dog suarest undgaaer disse halve, vaklende Svar, som i deres Almindelighed kræve en vset og sikker Examinator for at ledes til et saadant Resultat, at ikke blot Examinandens Kundskab, men ogsaa Underviisningens Besskaffenhed bliver indlysende. Alt dette er vistnok Tegnpaa Svaghed hos Examinator; men tør man derfor kalde ham en uduelig Lærer? Nei, svarere vil den erfarne Skolemand være enig med Rector Bugge (II, S. 193) i at ansee en offentlig Examination for utilstrækkelig til at bedømme Underviisningen. — Disse Bemærkninger komme paa dette Sted fortrinligt i Betragtning; thi man skulde næsten troe, at Dr. Flemmer's Mening især grunder sig paa enkelte Examensfadaiser*), han har været

*) De Prøver, der anføres i Tidskr. for Lit. 5, S. 328, ere rigtignok af den Besskaffenhed, at en Skolemand som Dr. Flemmer har god Grund til at moquere sig over saa grov Misforstaaelse af Underviisningens Natur, men kun under den Forudsætning, først, at de virkelig karakterisere vedkommende Examinators hele Udfærd, ikke ubilligt udhæve

Vidne til; men er dette Tilfældet, da kan man med en lille Forandring anvende imod ham hvad han selv med fuld Føie for kort siden sagde til en anden Forfatter: „har han i sin Lærervirksomhed kun lært saadanne Skoler at kjende, da maa man beklage ham; — men derfor kan man ikke indromme ham Ret til fra en enkelt eller nogle enkelte Skolers uforstandige Organisation at slutte til alle andre.“ (Tidsfr. f. Lit. 5, S. 211).

De Skoleefterretninger, Programmerne nu meddele, give nogle Data til en Dom over Underviisningen, men ikke nok, end ikke hvis de alle meddeelte detaillerede Beretninger om de enkelte Fags Behandling; thi Meget vilde tage sig bedre ud i en Beretning end i Virkeligheden, men Meget ogsaa daarligere. Kunde man see og høre, hvorledes en begavet Lærer udførte Dette eller Hiint, som, naar det læses i et kort Referat, forundrer eller vækker Misbilligelse hos den, der nærer andre Anskuelser: vilde man maaskee i mange Tilfælde bedømme det ganske anderledes.

For den, der ikke er Medlem af Overbestyrelsen, kjen-

en enkelt Forvildelse; dernæst, at de ere at forstaae netop saaledes, som de ere meddeelte anf. Sted. Thi vistnok er det absurd, at en Examinator spørger om de enkelte Regimenter's Evolutioner i ubetydelige Slag, eller om Fødsels- og Døds-Dag og Aar for enhver af Napoleons Marschaller — jeg for min Part kunde ikke have svaret til et af ti flige Spørgsmaal; — men dersom disse Anekdoter ere at forstaae med nogen Modification, kunde det endda tænkes, at Lærens Udfærd ikke har været ganske forkastelig. Ogsaa i Odense Skole vilde Dr. Flemmer kunne høre, om ikke ved en Examination, saa ved Underviisningen, forte Skildringer af Slagene ved Jbsus og G a u g a m e l a, eller ved P a v i a, L ü b e n og W a t e r l o o. Han vilde ogsaa kunne høre, naar L a n n e s og D ü r o c, eller naar R e y og M o r t i e r døde.

der jeg da ingen andre sikke Midler — thi løse Nygter fortjene ikke dette Navn — til at vinde en velbegrundet Dom om de enkelte Læreres Fremgangsmaade, end de, hvorved Bugge og Jagerslev have indsamlet deres Kundskab om de tydske Skoler, og som have gjort deres Beretninger saa tiltrækkende og lærerige, nemlig gjentagne Besøg i Underviisningstimerne selv, flittigt Gjenemsyn af Disciplenes skriftlige Arbejder, og Samtaler med Lærerne. Den der ikke er i Besiddelse af et ad denne Vei vundet nøiagtigt Kjendskab til Personer og Forhold, mangler de nødvendige Data til at fælde en retfærdig Dom, var han end saa lærd og fortjensfuld en Hædermand, som Hr. Rector Dr. Flemmer.

Den her opstillede Fordring gjelder ikke ene de Ytringer, der nærmest have fremkaldt disse Linier; thi dette er ikke det eneste Tilfælde, hvor man maatte ønske, at den havde været tilfredsstillt. Ikke sjelden høres skarpe Domme over Forhold, som den Dømmende ikke kan kjende; man erindre blot med hvor mørke Farver den geographiske Underviisning i den før omtalte Strid blev skildret, fordi man troede at have god Grund til at bryde Staven over et Par Lærebøger, uden at betænke, at en dueelig Lærer ogsaa nok kan udrette noget ikke ganske Forkasteligt med en maadelig Bog. Hvor dybt en saadan almindelig Fordømmelsesdom kan saare den Enkelte, som føler, at den i det Mindste for hans Deel er uretfærdig, det gav et af forrige Aars kjøbenhavnske Programmer Beviis paa. — Dog, ikke alene for Retfærdighedens Skyld bør man staae paa at Staven ikke brydes over „i det Mindste Mange,“ eller vel endog over „Alle,“ uden at Dommen er støttet paa sikke Data; men i en Tid, hvor Alle ønske og vente en Reform i Skolevæsenet og

Regjeringen selv har givet Haab om dens nærforestaaende Udførelse (see Normalreglementet S. 321), vilde det være sørgeligt, dersom en Mening om dette eller hiint Fags Behandling i Skolerne satte sig fast og maaskee fik Indflydelse paa Reformen uden at være grundet paa en tilbørlig Undersøgelse. Vilde det blive anseet for Anmaselse af en Mand i en underordnet Post, om jeg udtalte det Ønske, at ingen væsentlig Forandring maa foretages med Underviisningen, inden en sagkyndig og upartisk Mand har bereist Danmark og undersøgt, hvorledes den nu faktisk er bestaaende i de enkelte Skoler?

Kan det med Føie betvivles, at Hr. Dr. Flemmer kjender Lærernes Udfærd nok til at bryde Staven over den, da kan ligesaalidet det Argument billiges, han, trods Ingerslevs modsatte Erfaring, vil hente fra Bugges formeentlige Vidnesbyrd om hvor ubegribelig Meget der ved en forstandigere Behandlingsmaade og Forbigaaelse af al unyttig Detail udrettes med mindre Tid i de preussiske Skoler. — Det maa herved bemærkes, at Bugge (II. 98) ikke ligefrem siger, at der i Preussen udrettes ubegribelig Meget, men at kun den formeentlig fortrinligere Behandlingsmaade gjør det begribeligt, at der udrettes saa Meget, som der virkelig skeer; men hvor meget er dette? — det beroer jo paa de Forordninger, Bugge har medbragt, og naar disse have været meget usisomme, saa ligger der i hans Ord Intet, som modsig Ingerslevs Vidnesbyrd om dette Fags stedmoderlige Behandling i de preussiske Skoler. — Dr. Flemmer beraaber sig desuden paa de historiske Videnskabers høiere Blomstren i Tydskland end i Danmark; men deraf kan man ikke være berettiget til at slutte, at Skoleunderviisningen i dette Fag der staar paa noget høiere Trin end hos os,

Hvor Folkets videnskabelige Sands er saa vidt udviklet og Entusiasmen for enhver Green af menneskelig Viden saa levende, som i Tydskland, der staaer og falder den enkelte Videnskab ikke med Hensigtsmæssigheden af dens forberedende Behandling i Skolerne. Ikke er det de preussiske Skolers Hensigt ligefrem at lægge Grunden for visse lærde Studier; og andre Videnskaber vise tilstrækkeligt, at det ikke umiddelbart er Skoleunderviisningen, de have at takke for deres herlige Flor. Eller troer man maaskee, at Tydsklands anerkjendte Principat i Philosophi beroeer paa den Smule philosophisk Propædeutik, der gives i Skolerne, eller de asiatiske Sprogs heldige Studium paa den Underviisning i Hebraisk, som nogle Disciple nyde? Der næst bør det ikke oversees, at en virkelig videnskabelig Historiker ikke let vil savne sit Udkomme i Tydskland, imedens intet Studium er mere brødløst hos os, end netop dette. Bort Universitetet har for Dieblicket tre historiske Lærere, Sorø Akademi kun een; andre Poster, der kunde føde en Historiker, kjender jeg ikke. Den der opoffer sig til dette Studium, maa være beredt paa et Liv fuldt af Savn og Nøie; men saadanne Udsigter skal der i Sandhed en ualmindelig Begeistring til at gaae imøde. I Tydskland derimod ere mange historiske Embeder ikke alene ved Universiteter og Akademier, men ogsaa ved Gymnasierne, der føde deres Historikere saaledes, at de virkelig kunne leve for Videnskaben, imedens vore lærde Skoler, under de Vilkaar, de nu byde, ikke tør gjøre Regning paa, at deres Historielærere skulle forskaffe sig mere end et nødvendigt Apparatur for Underviisningen; gjøre Lærerne mere, er det deres Fortjeneste. Endelig kommer ogsaa det i væsentlig Betragtning, at den tydske Literaturs Vilkaar gjør det muligt for Adskillige, at grunde deres Exi-

stents blot paa literær Virksomhed; men hvilken Historiker vilde i Danmark høre det? Altsaa kan det historiske Studiums baade indre og ydre Tilstand i Lydskland ingenlunde sammenlignes med danske Forhold, saa at der paa en saadan Parallel tør grundes nogen Slutning om Skoleunderviisningens Bestaafenhed i begge Lande. Snarere maa man undre sig over, at Historien endda har saa mange og saa ivrige Dyrkere her i Danmark, som den virkelig har.

II.

Det er imod den Mængde af Specialiteter, hvormed Disciplene formeentlig overlæsses i vore Skoler, Dr. Flemmer udtaler sig; og han mener, at Karstal og Navne — altsaa Historien, der uden Karstal og Navne endnu mindre kan tænkes, end Sprogunderviisning uden Exempler og Glosse — maa kunne indskrænkes til en Tiendedeel af det, som nu paabyrdes Disciplenes Huskommelse. Om denne Uttring virkelig er begrundet ved det, der seer i mange Skoler, ved jeg ikke; men holde vi os til de Lærebøger, der i Almindelighed bruges, og det Timeantal, der i de fleste Skoler er anvist den historiske Underviisning, saa spørger jeg, om man troer at kunne præstere hvad der nu faktisk forlanges ved Artium med ringere Fordringer til Disciplenes Kræfter end de, tre Timers ugentlige Underviisning og Brugen af Skofods eller Estrups Lærebøger forudsætter? — Alt under Tingenes nærværende Stilling. Thi det maa indrømmes,

at havde vi som de preussiske Gymnaster sex Klasser istedetfor fire, blev Skoletiden indskrænket til 32 à 34 Timer om Ugen, beholdt vi vore Disciple i 9 Aar, havde vi en fast Plan for Kræfternes Fordeling paa hvert Fag, saa at ikke indflydelsesrige Læreres Forkjerlighed for enkelte Fag kunde tage en uforholdsmæssig Deel af Disciplens Hjemmeslid i Beslag; havde vi endelig sikke Midler til at bewirke, at den større Fritid blev anvendt til Selvarbejde: ja da kunde vistnok Timeantallet for Historien uden Skade indskrænkes i samme Forhold, som for de øvrige Fag. Men saalænge vi i de fleste Skoler have fire faste toaarige Klasser med 6 til 7 Timers daglige Underviisning, saalænge vi altsaa ikkun tør regne paa 3 til 4 Timers Selvarbejde endog for de øverste Klasser, saalænge endelig, tildeels som Folge heraf, Skoleunderviisningen maa gjøre Broderparten af Arbejdet: saalænge vil det neppe blive muligt, med kortere Tid og synderligt ringere Masser at forberede Disciplene tilbørligt til Artium, der foruden sine øvrige svage Sider ogsaa har den, at Examinators Forbringer ikke ere bestemte ved nogen Instrux, saa at Læreren kun af flere Aars Erfaringer maa danne sig en omtrentlig Forestilling om det, hans Disciple skulle præstere. I det Mindste er det vist, at de Charakterer, der nu i en Række af Aar ved Artium ere givne for Historie, ingenlunde ere over det Tilbørlige, eller bedre, end de, der ere faldne for de fleste andre Fag, saa at man, naar man ikke vil forudsætte dette Fag meget stedmoderlig behandlet ved Valget af Lærere, vel maa erkjende, at Candidaterne ikke medbringe flere Kundskaber, end høist fornødent. Gjøre Lærerne i Almindelighed mere end dette Fornødne, saa vise man os, hvori Feilen bestaaer og hvorledes Universitetets Forbringer, under de nuværende Forhold, kunne til-

fredsstilles med mindre Arbeide for Disciplene, end nu seer. Kan man ikke det, da træffer Dadelen, om den er fortjent, i det Mindste ikke Lærerne.

Endsjøndt disse Bemærkninger kunne synes tilstrækkelige til at møde Klagen over de historiske Lærere, vilde disse dog ikke være retfærdiggjorte, dersom de foredroge deres Videnskab i større Omfang og Udførlighed, eller paa anden Maade, end Skolens Lær tilsteder; thi Hensynet til Artium kan ikke befrie dem fra den Pligt, at gjøre deres Gjerning saa fornuftigt, som det staaer i deres Magt. Men uden Tvivl er, ogsaa med denne Forbring for Die, Underviisningen forsvarlig for den, der ikke vil paahyrde alle Lærerne et solidarisk Ansvar eller negte dem Andeel i den Overbærelse med almindelig menneskelig Skrøbelighed, som Alle trænge til.

Jeg kan her ikke indlade mig paa en videnskabelig Undersøgelse af den Plads, Historien bør indtage i den studerende Ungdoms Dannelse; thi dertil krævedes en Udvikling af dennes Natur og Hensigt, der, var jeg end i Stand til at foretage den, dog vilde gaae vidt ud over denne lille Afhandlings Grændser. Her maa det da være nok, at hidsætte nogle Bemærkninger, der gaae ud fra den nu stedfindende Ordning af det lærde Skolevæsen her i Danmark.

Føres Debatten imellem Mænd, der fornuftigviis maae have til Hensigt at komme til Enighed, nytter det ikke, at stille Spørgsmaalet om den Udførlighed, hvori et hvilket som helst Fag bør foredrages i Skolerne, saaledes, at man ligefrem søger et Maal for den tilbørlige Masse af Detail, forlanger, at et saadant Maal skal anerkjendes af Lærerne og lægger dem det til Last, om de enten overskride eller ikke naae det. Thi vel ere visse

Grændser for Fagets Omfang givne i Sagens Natur; saaledes kan Historien, saavidt jeg skjønner, ikke forlange flere Timer eller udførligere Lærebøger end de, den nu har i vore fleste Skoler, uden at anmasse sig en Overvægt, der ikke kan forenes med den lærde Underviisnings Diemeed; men vilde den ene Skolemand ligefrem foreskrive den anden hvad og hvormed han maa have Lov til at søie til Lærebogen, endes de aldrig om det rette Maal. De els maa nemlig, selv indenfor bestemte Grændser, Meget altid beroe paa den vedkommende Lærers Individualitet og Duelighed; thi det forstaaer sig, at den Lærer, der er Herre over sit Fag saavel som over sine Disciples Opmærksomhed og Flid, kan uden at bebyrde dem foredrage Videnskaben i større Fylde, end den, med hvem det ikke er Tilfældet. De els maa jo Skolemanden bedømme Fagenes indbyrdes Forhold efter den Vigtighed, han tillægger dem; men Enhver vil ubilkaarligt komme til at ansee det Fag, hvori han besidder ikke blot Kundskaber, men videnskabelig Indsigt, for det vigtigste Dannelsesmiddel; og vel kan det skee, at han, i Følelsen af Videnskabens uendelige Dybde, ønsker at føre Discipulen saa vidt ind i den, som muligt. Saaledes vil han lettelig føle sig hindret af sine Medarbejderes Fordringer til Disciplenes Flid og mene, at de bør finde sig i at indskrænke disse til den tarveligste Nødtorftighed, for at det, hvorpaa det efter hans Mening egentlig kommer an, kan faae større Plads.*) Det vilde desuden netop for Diebliffet være dobbelt vanskeligt her i Landet at enes

*) Dr. Flemmer, som vil have den historiske Underviisning indskrænket til det Allertarveligste, vil derimod, at den philologiske Lærer ikke bør indskrænke sig til Minimum af latinske og græske Forfattere. (Tidskr. f. Litt. 3, 307).

om et enkelt Fags Betydning og Omfang; thi det er umiskjendeligt, at en Vaklen og Usikkerhed er indtraadt i vort lærde Skolevæsen, tildeels som Følge af Udsigten til en gennemgribende Reform. Nye Forslag komme frem, nye Forsøg gjøres, kort, Forventningen er spændt paa de Ting, som skulle komme. Under saadanne Omstændigheder vilde det være urigtigt, at forlange væsentlig Forandring i et enkelt Fags Behandling, der har indtaget sin Plads under de nuværende Forhold og ikke bør kastes ud deraf, med mindre en ny, omfattende Plan for den høiere Underviisning, udgaaet fra Overbestyrelsen for at realisere bestemte Anskuelser, nødvendig kræver enkelte Fags Bortfjernelse eller Tilbagetrængelse.

III.

Men var det end tænkeligt, at et Maal for Maaßen af et enkelt Fag kunde udsindes, burde det dog aldrig ske uden i Forbindelse med Spørgsmaalet om Hensigten med Fagets Optagelse i Underviisningsgjenstandenes Kreds, og om Maa den, hvorpaa det bør behandles for at naae denne Hensigt. Alle ville indrømme, at enten skal Historien ganske bortvises fra Skolerne, eller der skal indrømmes den saamegen Tid og saamange Kræfter, som ere nødvendige til at naae det foresatte Maal; altsaa maa de vel ogsaa indrømme, at hvormeget der skal læres af Historien berøver paa, hvorfor og hvorledes den skal læres.

Hvorfor læres da vel Historien i Skolerne? — eller, for at stille Spørgsmaalet bestemtere: hvorfor

har Regjeringen optaget dette Fag i Underviisningen? Dette Spørgsmaal har den, saavidt mig er bekjendt, aldrig besvaret offentlig; Svaret maa da søges i det, Lovgiveren har erklæret for Hensigten med det hele lærde Skolevæsen, og kan saaledes ikke blive andet, end at den historiske Underviisning skal bidrage til at uddanne de Unge's Evner og Anlæg, og til at forskaffe dem det Forraad af Forkundskaber, som er nødvendigt til Fortsættelse af deres Studier ved Universitetet (Frd. 7 Novbr. 1809 § 1). Altsaa først og fornemlig som Dannelsesmiddel er Universalhistorien at betragte; men hvori ligger da dens dannende Kraft? saavidt jeg skjønner, i Bestuelsen af de Metamorphoser, i hvilke den historiske Deel af Menneskeheden har aabenbaret sit indre Væsen, og hvorigjennem den har arbejdet sig frem til sit nærværende Standpunkt. Denne Bestuelse vil lade den Unge ahne de Love, hvor- efter den evige Fornuft i Menneskelivet strider frem, og saaledes give ham et Stof, der senere, under friere Studier befrugtet af hans egen Tanke, kan føre ham til en selvstændig Anskuelse af Menneskelivets Vilkaar, en eien- dommelig Behandling af dets Forhold. Kunde den histo- riske Underviisning — ikke bevirke dette; thi hvo naaer Idealet? — men blot bidrage dertil: da vilde man vistnok ikke negte den en passende Plads ved Siden af de andre Hovedfag som Supplement til den Landsgymnastik, der er Sprogens og Matematikens Endemaal. Ved en saadan Behandling vil den historiske Underviisning ogsaa opfylde den anden Fordring: at forskaffe Disciplen de fornødne Forkundskaber til Universitetsstudierne; thi den historiske Side af Videnskaberne bliver i langt høiere Grad for- staaelig og let at holde fast paa, naar den slutter sig til en sikker Kundskab om Menneskehedens almindelige Udvi-

ling, end om man havde søgt at arbejde mere umiddelbart for dem ved f. Ex. at udhæve Enkeltheder af deres Historie, der jo dog fra Skoleunderviisningens Standpunkt aldrig ville kunne forskaffe Tilknætningspunkter af nogen Betydning.

Det er da ikke for den umiddelbare Anvendelse af Historiens Enkeltheder, at den er optagen i Skolerne, ikke for disse Kundskabers haandgribelige Nytte i det daglige Liv, eller fordi Moden nu engang kræver, at den Dannede ikke tør være usidende om en Julius Cæsars Mord og en Carl den Stores Keiserkroning. Men heller ikke som umiddelbart Hjælpemiddel for andre Studier enten ved Universitetet eller i Skolen bør den behandles. Vistnok bør alle Underviisningsfagene i Skolen understøtte hverandre, dersom de ikke skulle virke skadeligt paa den Unge ved en adspredende Polymathi; men ikke saaledes kan dette Maal naaes, at det ene Fag lemper sig efter det andet, eller med Tilfidesættelse af sit eget indre Væsen stiller de Sider frem, som umiddelbart kunne afgive Støttepunkter for andre Discipliner. Underviisningens Eenhed maa ligge deels i det rette Forhold mellem Fagene, deels i en saadan Behandling af de enkelte Fag, at alle Videnskabers indre Slægtsskab bliver om ikke indseet, saa dog følt og ahnet af den opvakte Discipel; men aldrig kan den opnaaes ved at gjøre det ene Fag umiddelbart til det andets Djenerinde. Jeg kan derfor ikke billige Rector Ingerslevs Forslag*), at overdrage den gamle Historie til den philologiske Lærer; thi derved vilde dette Tidsrum ligefrem blive behandlet som et Hjælpemid-

*) Om det lærde Skolevæsens Tilstand i nogle tyske Stater, S. 379 og 389.

del ved Læsningen af Claësikerne, omtrent som Mythologi og Oldsager. Middelalderens Historie vil komme til at savne sit Fundament og blive i mange Henseender uforstaaelig, naar den ikke foredrages umiddelbart som Fortsættelse af Oldtidens Historie, eller denne ikke behandles med Hensyn til den efterfølgende Periode, saa at de Forhold udhæves, som i Middelalderen udviklede sig til overveieude Vigtighed; hvorledes vil man f. Ex. forstaae Middelalderens store Magter, Pave og Keiser, eller overhoved de nye Staters Natur, uden en Behandling af den romerske Keisertid, der neppe kan blive den til Deel, naar Oldtiden betragtes med Philologens Øie? Men især vilde det være til Skade, at den gamle Historie, der saavel som det Øvrige bør sees fra et universalhistorisk Standpunkt, da overdroges Lærere, som, ihvor gode Kundskaber de end maatte have, i Regelen ikke kunne være virkelige Historikere.

Forstaaer man Hensigten med Universalhistoriens Optagelse blandt Skoledisciplinerne saaledes, som den her er fremsat, er det klart, at man maa forlange den foredragen i en vis Fylde af enkelte Data. Disse Data kunne naturligviis ikke være grebne paa Maa og Faa ud af den uendelige Masse, men maae være de, hvori Læreren erkjender, at Aanden har aabenbaret sig. En almindelig Forsikkring af Læreren, at denne eller hiin Tid var saa og saa bestaen, er til slet ingen Nytte; thi horer end Disciplene hans Ord, ville de dog aldrig fatte deres Mening. Ikke at Noget er skeet, men hvad og hvorledes det er skeet, kommer det an paa, og dette kan kun gøres indlysende ved at vise Disciplene det Concrete, hvori det Almindelige har havt sin Virkelighed, — vise det ikke som isolerede Enkeltheder, der altid maae præsentere sig

som tilfældige, men i disses levende, indre Forbindelse, baaret og sammenholdt af Tanken. Det er — for at vælge det første bedste Exempel — til ingen Nytte at lade Disciplene lære Marstal, Navne og enkelte Begivenheder af Pavehistorien i det 13 og 14 Aarhundrede, naar Læreren ikke veed at give dem nogen indre Sammenhæng; men ligesaa unyttigt er det, at forsikre ham, at Curien, ved Franskmændenes Overmagt i Italien, fik retfærdig Straf for det lidenskabelige Had, hvormed den forfulgte Hofenstauferne til Døden; thi derved vindes ingen virkelig Indsigt, og al Tale om den hævnende Nemesis vil da kun blive det lydende Malms og den klingende Bjeldes tomme Lyd. Viser Læreren derimod de enkelte Facta baarne af hiin Grundtanke, viser han den stedse stigende franske Indflydelse i Cardinalscollegiet som en Folge af det franske Herredømme i Neapel, viser han Bonifacius den Ottendes Ulykke, Clemens den Femtes Valg, det store Schismas Rod og Skandale, som Frugter af denne Indflydelse — da ville ligesaalet de enkelte Data staae døde for Disciplen, som det vil være ham et tomt Ord, at Manfreds og Conrads Blod kom over Paverne. Aldrig vil en skeletagtig Over sigt kunne vise Mandens Udvikling, altsaa heller ikke Enkelthedernes indre, sande Betydning. Disse komme da til at staae som Tilfældets Værk, og da maa det i Sandhed blive et byrdefuldt Hukommelsesværk at lære dem: — et Arbeide, som Disciplen med Føie kan beklage sig over bliver ham paa byrdet. Men det, hvori Tanken lever og kan gribes af Disciplen, vil ikke blive ham en utaalelig Byrde. Jeg vover den Paastand, at ved en saadan Behandling af Videnskaben ere mange Marstal og Navne lettere at lære, end faa.

Dernæst følger ikke blot en vis Fylde i Foredraget, men ogsaa en bestemt Methode af den ovenfor angivne Hensigt med den historiske Underviisning. Ved Methode forstaaes her ikke Læreren's individuelle Udfærd, som berøer paa hans Charakter og hele Personlighed; men der menes den Form, hvori Underviisningens Stof bliver Disciplen meddeelt. Skal Menneskehedens Udvikling paa-vises, og det i et knap tilmaalt Timetal, da maa hele store Partier af det fra andre Synspunkter Vidskabelige ganske afvises, for at de universalhistorisk vigtige Momenter kunne vinde tilbørlig Plads og stilles i det rette Lys. Men dette kan ikke skee, naar Historiens levende Strøm presses ind i et Schemas ligesidede, retvinklede Rubrikker. Altsaa kan hverken den stive ethnographiske eller den stive synchroonistiske Behandlingsmaade lægges til Grund: — hiin ikke, fordi den, idet den opfører Folkene efter hverandre i bredere eller smalere sideordnede Colonner, giver ikke Menneskehedens Historie, men de enkelte Folks og Staters Historier, ei alene der, hvor virkelig de Enkelte som saadanne have været det Almindeliges Bærere, men ogsaa der, hvor de kun have haft en Rolle i et større sammenhængende Drama; — og den synchroonistiske Behandlingsmaade endnu mindre, fordi den i sit Væsen ikke er forskjellig fra den ethnographiske, men kun overskærer dette Schemas verticale Colonner ved horizontale Linier, der lægges over Punkter, som nødvendigviis maae være ganske betydningsløse for Heertallet af Colonnerne, og saaledes sønderbryder den Smule Sammenhæng, det ethnographiske Schema giver. — Den rette Methode bliver da den universalhistoriske, den, der med Blikket stadigt vendt paa Underviisningens Hovedmaal, ikke lader sig indsnøre i et unaturligt Schema, men søger at bøie

og modificere Formen efter Stoffets Eiendommelighed, saa at den snart grupperer Enkelthederne om en Begivenhed eller en Person af overveiende Vigtighed, snart fører dem frem i een Colonne, uden at lade sig forstyrre af de sideordnede Rækker, indtil disse gribe bestemmende ind i Hovedrækken, snart giver de enkelte Folks Historie, naar de netop i deres affondrede Stilling have været Landens Repræsentanter; med eet Ord: lader Formen slutte sig saa tæt som muligt om Begivenhederne selv.

Heri ligger det allerede, at Fædrelandshistorien hos os maa behandles paa en eiendommelig Maade. Dette Underviisningsfags Hensigt er ikke ganske den samme, som Universalhistoriens, idet ikke blot dets almindelige dannende Kraft, men dets umiddelbare Nytte for Livet væsentlig kommer i Betragtning. Fædrelandshistorien skal vække Kjærlighed til Fædrelandet, ikke ved en eensidig Fremhæven af dets Histories Ulykkeligheder og en i den inderste Kjerne usand Apologi for Skyggesiderne, men ved at lade Nationens Liv træde klart frem for Disciplenes Besigtighed som en Totalitet, i hvilken de fatte og føle deres egen Tilværelse som en Partikel. Men dette kræver en ikke alt for mager Behandling og kan her kun see ved at gøre Fædrelandshistorien til en særskilt Deel af Underviisningen, fordi Danmark har spillet en Rolle i Verden, der gjør det umuligt, fra det universalhistoriske Standpunkt at opfatte dets Historie som et Heelt.

IV.

Spørger man, hvorledes denne Anskuelse bør realiseres i vore lærde Skoler, saaledes som disse nu engang ere,

da tvivler jeg høilig paa, at en Oversførelse af det preussiske tredobbelte Cursus i den historiske Underviisning *) lader sig udføre med Nytte. Vi have færre Klasser, beholde vore Disciple eet eller to Aar kortere, end de preussiske Gymnasier, og Arbejdstiden er saaledes fordeelt hos, at Lærernes Underviisning i langt høiere Grad, end i Preussen, gjennem alle Klasser overbeier Disciplenes selvstændige Studium. Fordi det da gaaer an i Preussen, to Gange at sønderbryde den Form, hvorunder Kundskaben er modtagen, er det ikke sagt, at det Samme uden Skade kan gøres hos os; thærtimod troer jeg, at man maa fraraade en Fremgangsmaade, der under vore Forhold kun vilde frembringe Forvirring. Er det Hensigten med dette tredobbelte Cursus at frigjøre Disciplens Kundskab fra Formens Nag, saa er det vel et stort Spørgsmaal, om et ungt Menneske imellem 16 og 18 Aar — denne er de fleste af vore Primaneres Alder — virkelig kan besidde et Fag, der nødvendig kræver tro Bevaring af en stor Mængde Enkeltheder, uafhængigt af den overleverede Form, især naar hans hele Skolegang langt mere har dannet ham til at modtage, end til selvstændigt at tilegne sig Stoffet. Saaledes er det jo virkelig her i Landet, og hvor meget de enkelte Lærere kæmpe, ville aldrig de, men kun Regjeringen, kunne bringe vor Skoleungdom til at studere istedetfor at lære Lectier. — Dog, selv om Emancipation af Videnskaben i og for sig var mulig i denne Alder, maatte den ældre Form kun nedbrydes, naar man var sikker paa at kunne bygge en ny op; men dette kan neppe see i vore Skoler. Hvorledes vilde man vel for-

*) Jfr. det preussiske Underviisningsministeriums Rescript af 1830, hos Bugge II, 91.

dele tre Cursus i Historien, der hver skulde give Videnskaben i dens hele Omfang, men i forskjellig Form og Udforlighed, paa fire Klasser? Det første Cursus, det saakaldte biographiske, men som hellere burde hedde det fragmentariske, *) maatte absolveres i nederste Klasse; men jeg veed ikke, om man i vore Skoler i Almindelighed kan regne paa at beholde Disciplene i denne Klasse i to Aar, saaledes som i de preussiske Gymnasiers Sexta og Quinta. I Odense Skole er det kun de Færreste, vi beholde saalænge i nederste Klasse, — ikke at tale om, at de fleste Disciple først komme ind i de høiere Klasser. Men eet Aar er ikke nok til et nogenlunde tilfredsstillende Bekjendtskab med Hovedbegivenhederne. Det ethnographiske Cursus maatte dernæst henlægges til anden og tredie Klasse; thi det kunde under ingen Omstændigheder have mindre end fire Aar; men neppe kunne vore Disciple i anden Klasse med Nytte følge et sammenhængende Foredrag af Universalhistorien, der kræver en Modenhed, som ikke tør ventes hos dem, hvis Underviisning i de andre Fag er og maa være afpasset efter Dreungealderens Fornødenhed. De skulde da i Historien nyde samme Art af Underviisning som tredie Klasses Disciple, endstjondt de dog i Dyrligt staae første Klasse meget nærmere; thi ved vore

*) Thi Meningen er ikke, at det egentlig biographiske Moment skal stilles i Forgrunden, men kun, at Begivenhederne bør grupperes om fremragende Personligheder. Dette kan jo vel skee med Alexander eller Hannibal eller Cæsar eller Luther; men der ere store Partier af Historien, Partier, som ikke bør lades uomtalte endog i det nederste Cursus, der ikke uden Tvang lade sig ordne saaledes, f. Ex. Kors-tognene.

fire faste Klasser er Overgangen fra anden til tredie Klasse Maasen i Skolen, hvorfra Underviisningen har Aftakning til begge Sider. Men i ethvert Fald vilde de to Aar i fjerde Klasse være aldeles utilstrækkelige til at forstyrre det ethnographiske Schema og bygge Historien op i en ny Form, hvortil der i Preussen er henlagt et fireaarigt Cursus og det, vel at mærke, i Gymnasier, som først slippe deres Disciple i en modnere Alder, end vore Skoler. Vi vilde ikke opnaae andet, end at frembringe en chaotisk Forvirring i det hidtil Lærte. Endelig maa det ikke oversees, at det, man i Preussen kalder det ethnographiske Cursus, er, saavidt man kan skjønne af det ovenfor anførte Rescript, meget langt fra at være indsnøret i et saadant Schema, som det, vi hos os kalde det ethnographiske. Den gamle Historie maa efter sin Natur foredrages ethnographisk; men i Middelalderens og den nyere Tids lader man i Preussen ikke det ene Folk efter det andet passere Revue; thi Lydslands, Fædrelandets, Historie er i denne Tidsalder Hovedsagen, hvortil der, ifølge den Rolle, som dette Fædreland har spillet i Verden, let og bequemt lader sig knytte de vigtigste universalhistoriske Momenter. Her kan altsaa det, der skal tages med af de øvrige Nationers Historie, meget vel samles om en Hovedmasse, hvorved Underviisningen faaer en Eenhed, hvis Mangel netop er den væsentligste Anke imod det egentlige ethnographiske Schema. Men i Danmark kunne vi ikke gruppere Verdens Historie om Fædrelandets. — Altsaa, den Form for deres historiske Kundskab, som Disciplene medbringe fra tredie til fjerde Klasse, maa i det Hele bibeholdes, om end med saamegen Frigjørelse fra Formen, som skee kan uden at nedbryde dens Grundtræk. Have de da i anden og tredie Klasse fulgt et ethnographisk Schema,

maa dette bibeholdes. Men dette Schema er, som sagt, ikke hensigtsmæssigt, og Disciplene ville da, naar de forlade Skolen, ikke kjende Universalhistorien, men de enkelte Landes Historie. Hr. Adjunkt Mørch anbefaler — har jeg ellers forskaaet ham ret — et tredobbelt Cursus, dog med en Modification, hvis Beskaffenhed imidlertid ikke forekommer mig ganske klar. Hr. Mørch har ikke givet denne Modification noget bestemt Navn; og hvad bliver vel efter denne Plan den væsentlige Forskjel imellem den ethnographiske Underviisning i Mellemklasserne og den, der efter hans Mening bør meddeles i overste Klasse? Den skal ikke bestaae i en Forstyrrelse af det ethnographiske Schema, men i en Fremhævelse af de universalhistoriske Hovedpunkter; men saalænge den ethnographiske Grundform bibeholdes, saalænge den sidste Repetition i Skolen foretages efter det samme Schema, som paa det lavere Stadium har ligget til Grund for Underviisningen, saa indseer jeg ikke, at denne Fremhæven af Hovedpunkterne udenfor Schemaet kan skee anderledes end ved mundtlige Belærelse.*) Men hvor uundværlig denne end er ved enhver Underviisning, hvor energisk Læreren selv end monne være, ville hans Ord aldrig have Magt og Indflydelse nok til at trænge den Form tilbage, Lærebogen og Under-

*) At benytte en efter en anden Grundform udarbejdet Bog ved Siden af Lærebogen til Mere, end at eftersee en eller anden Enkelthed, anseer jeg for upraktisk; thi enten trænger den sig frem som den egentlige Lærebog, og da paanøder den Underviisningen sin Form med Forstyrrelse af den hidtil brugte; eller den faktisk ikke bliver benyttet af Disciplene. Holder Læreren neie over, at Disciplene bruge en saadan Nod- og Hjælpbog, vil det Første skee; hvis ikke, ville Disciplene holde sig til den Bog, hvis Indhold de skulle gjøre Regnskab for.

viisningens Grundtræk uvilkaarligt paanøde Disciplens historiske Kundskab. Saavidt man kan see af Skolecefterretningerne fra Metropolitanstolen, følges der ogsaa ved den sidste Repetition det ethnographiske Schema, som f. Ex. ligger til Grund for Kosfods Lærebøger.

Erkjendes det da, ifølge de ovenstaaende Bemærkninger, at det er Universalhistorie, ikke Franckerigs eller Englands eller Polens Historie, der bør læres i de lærde Skoler; indrømmer man, at et virkeligt tredobelt Cursus ikke passer for vore danske Skoler, saa kan Underviisningen hos os kun have to Cursus: det forberedende, som nødvendigt maa blive fragmentarisk, om man end bruger et stilistisk sammenhængende Compendium, og det modnere universalhistoriske. Men da det første Cursus kan fuldendes i to Aar, altsaa kun behøver at gaae indtil det andet Aar i anden Klasse, og da Fædrelandshistorien bør have en eiendommelig Behandling, og det saa hurtigt som Omstændighederne tillade det, d. e. saa tidligt som Drengen er moden for mere end Barneunderviisning, synes Overgangen til det høiere Cursus passende at kunne gjøres med en sammenhængende Behandling af dette Fag, der i Almindelighed interesserer Drengen mere, end de fleste andre, og saaledes rettest henlægges til det sidste Aar i anden Klasse.

V.

Til Slutning tillader jeg mig at fremsætte et kort Omrids af den Maade, hvorpaa den historiske Underviisning, ifølge de i det Forgaaende skizzerede Ideer, meddeles i Odense Cathedralsskole. Med min Rectors Tilladelse føl-

ger jeg herved det Exempel, Lærerne ved Borgerbydskolen paa Christianshavn have givet, fordi jeg er overbevist om Gavnligheden af, og Interessen ved, den gjensidige Meddelelse imellem Lærerne, hvorved alene en større Eensformighed i de enkelte Fags Behandling ved de forskjellige Skoler under de nærværende Tidens Vilkaar kan forberedes. — Det første historiske Cursus hos os omfatter nederste Klasse og det første Aar i anden Klasse. Her læres K o f o d s fragmentariske Lærebog indtil de nyere Tider, dog aldrig til Enden af denne Bogs senere Udgaver, der mere og mere ere afvegne fra den oprindelige Plan og have antaget en Vidtloftighed, som deelsviis er upassende endog for de høiere Klasser. Bogen fordres lært med Nøiagtighed og repeteres først ugentlig, dernæst i større Afsnit til de forskjellige Examina, saa at den, ved Overgangen til det sidste Aar i anden Klasse, er gennemgaaet 3 à 4 Gange. Hvad her fortælles til, har kun til Hensigt at oplive Underviisningen, ikke at forøge Mængden af det, der skal læres.

Overgangen til det høiere Cursus skeer med Fædres Landshistorien, der gennemgaaes i sidste Aar i anden Klasse efter Suhms Udtog. I de to første Tidsaldere, eller overhoved i Hedenold, læres Alt, senere kun det egentlige Historiske, og repeteres først efter hvert Tidsrum, derpaa i større Afdelinger til Foraars- og Efteraars-Examina. Denne Underviisning bestræber jeg mig især for at gjøre tiltrækkende for Disciplene, og den er i Almindelighed den behageligste og meest vœlblikkelig lønnende af alt mit Skolearbeide. Jeg fortæller da Meget til — meget Mere, end jeg siden forlanger Megnskab for. De fleste Disciple følge ogsaa Underviisningen med levende Deeltagelse, og deres hyppige Spørgsmaal, Bemærkninger og

hele Holdning gjøre det umiskjendeligt, at det fornøier dem at høre om Hrolf og hans Mænd, om Christendommens og Hedenskabet's Kamp, om Christian den Anden og Grevens Feide, om Kronprinds Fredrik og Bondesfriheden o. dsl. Lad meget deraf glemmes, endog inden det første Aar er omme, saa bliver dog et Indtryk tilbage i mange Hjerter, og den Tid vil neppe Noget ansee for ilde anvendt, hvor Interesse for Fædrelandet er vaakt. Det Banfeligste derved er, ikke at tilside sætte det andet Parti i Klassen, der maa dele de tre Timer om Ugen med det første Parti.

I tredje Klasse begynder det høiere Cursus. Da vi i dette Aar have været saa heldige at faae denne Klasse deelt i en øverste og nederste Afdeling med særskilt Undervisning i de fleste Fag, har Historien i hver Afdeling kun faaet to Timer om Ugen; imidlertid er det dog gaaet bedre, end i de foregaaende Aar, hvor dette Fag havde tre Timer, men fælleds for begge Afdelinger, om vi end ikke have naaet slet saa langt et Pensum. I den nederste Afdeling er den gamle Historie læst efter Estrup's Lærebog; i den øverste Middeltalderen og den nyere Tid, fra Carl den Stores Død indtil Aar 1660. Naar fire, sex Lectier ere læste, repeteres de, og da notere Disciplene Indholdet kortelig i historiske Tabeller, hvortil der hver Gang opgives dem et Schema. Hensigten med disse Tabeller er deels at bringe Disciplen til at tydeliggjøre sig mangt et enkelt Punkt, idet han skal udvælge det Vigtigste og nedskrive det i bestemte Ord; deels at løsne Kundskaben fra Bogens Form, idet Schemaet ofte afviger fra denne, ja i den nyere Tids Historie, hvor denne Lærebog fremstiller Begivenhederne i Sammenhæng, bliver recent ethnographisk, saaledes at de fælleds Hovedbegiven-

heder anføres under en af Staterne, hvortil henvises i de øvrige. Tabellerne maae, ifølge Sagens Natur, eftersees i Disciplenes Nærvarrelse; men da Tiden ikke tillader at læse dem alle heelt igjennem i Timen, bliver En efter Anden kaldt op til Cathederet i vilkaarlig Orden og maa da høit oplæse et Afsnit, imedens de Øvrige strax corrigere i deres Tabeller hvad der udpeges som Feil. Kunne ikke alle Tabeller gennemgaaes paa denne Maade, bliver Resten i det Mindste flygtigt gennemseet.

I fjerde Klasse har Historien tre Timer om Ugen, men fælleds for begge Afdelinger. Det vilde saaledes være meget vanskeligt, at udrette Noget med denne Klasse, som hos os i Almindelighed er den talrigste og desuden deri den vanskeligste at behandle, at her optages mange Disciple, som ikke have gennemgaaet de andre Klasser, og hvis Underviisning sjelden passer ind i Skolens Plan. For altsaa at undgaae to Partier i denne Klasse, bliver hvert andet Aar den nederste Afdeling staaende ved det Punkt, den havde naaet i tredie Klasse, saa at den det følgende Aar kan føres frem med de nyopflyttede Klassekammerater. I dette Skoljaar have saaledes de ved dets Begyndelse Opflyttede i Vintersemesteret læst den sidste Deel af Universalhistorien fra Aar 1660 med det ældre Parti, i Sommersemesteret repeteret det Hele, hvorved dog er taget Hensyn til, at det kun for det ældre Parti har været en sidste Repetition. Desuden er med Candidaterne Fædrelandshistorien i nogle Timer gennemløbet endnu engang. I næste Skoljaar (October 1841-42) ville de, der rykke op fra tredie Klasse, først komme til, i Forbindelse med det ældre Parti at repetere Fædrelandshistorien, dernæst Universalhistorien, men kun indtil det Punkt, hvor de bleve staaende i tredie Klasse (Aar 1660). Herfra

maae Partierne adskilles, saa at det ældre fortsætter Repetitionen indtil Enden, det yngre derimod i de sidste to eller tre Maaneder beskæftiges med en yderligere Indprenten af de Afsnit, hvori det befindes at være svagere. I det paafølgende Skoleaar (Octb. 1842-43) skal altsaa dette Parti, som da er det ældste i Klasen, i Forbindelse med dem, som da opflyttes fra tredie Klasse, læse den sidste Afdeling af Historien første Gang og repetere det Hele, o. s. fr. Paa denne Maade undgaar man den for= dærbelige Adskillelse i to Partier — med Undtagelse af et Par Maaneder hvert andet Aar — uden dog at maatte opgive den universalhistoriske Behandlingsmaade, der efter sin Natur intet Spring i Underviisningen taaler.

Det kunde vel synes, som om det Parti, der i det sidste Skoleaar skal lære Slutningen af Universalhistorien og repetere det Hele, bliver stærkere medtaget end det, hvis Afgang falder i det næste Aar; men det er dog kun tilsyneladende; thi da de saa i det foregaaende Aar yderligere have repeteret det da allerede flere Gange Gjennemgaaede, bliver den sidste Repetition naturligviis saa meget lettere og kan, om fornødent gjøres, ogsaa indskrænke sig til enkelte Afsnit. Det Nye, der læres i denne Klasse, indføres ligesom i tredie Klasse i de historiske Tabeller.

Strups Lærebog bruges i de to øverste Klasser, fordi den er udarbejdet fra et universalhistorisk Synspunkt og saaledes kan bruges for den Plan, her i Skolen følges, uden at man er nødt til bestandig at kæmpe imod dens Grundform. Denne Fordeel er saa stor, at man hellere maa bøde paa Bogens Mangler ved det mundtlige Foredrag, end opgive den; men da den ikkun gaaer til 1826, maa den nyeste Tids Historie tilføies mundtlig. Dette skeer i tre, høist fire Timer efter en universalhisto=

rikt Plan, saa at ikke de enkelte Landes Historie, men de almindelige Kriser og Vendepunkter bestemme Grundformen. Saaledes følges Revolutionens Gang fra Frankrig over Belgien, Tydskland og Polen; derpaa Reactionen fra Warschaus Fald til Ministeriet af 13 Marts og Forbundsbeslutningerne af 28 Juni 1832. Det forstaaer sig, at kun Hovedpunkterne i strengt Udvalg berøres; og vel veed jeg, at saavel af dette sidste Udsnit, som af det, der ellers mundtlig udvikles, læres den mindste Part af Disciplene; imidlertid er dets Hovedhensigt heller ikke at indprente dem en Deel Specialiteter udenfor Lærebogen, men at stille det, der enten er behandlet for kort efter min Plan, f. Ex. Perseres og Grækeres Kamp, den peloponnesiske Krig, Syvaarskrigen, Partikampen i den franske Revolution, i et klarere Lys, eller at udvikle de mange Vink, hvor Bogen ligefrem giver Anviisning paa Læreren, eller blot at sætte Liv i Underviisningen ved at føre en eller anden interessant Begivenhed frem i dens enkelte Træk. Disse Tilføjninger ere dog ikke flere, end at det Fornødne kan noteres i Bogens Rand.

I Øvrigt bemærkes, at der aldrig dicteres, og at kun ganske enkelte Lectier gennemgaaes, før de læres. Det Første ville Alle billige; men maaskee ikke det Sidste. Erfaring har dog lært mig, at der i Almindelighed ikke kommer noget ud af denne Gjennemgaaen af et historisk Pensum, som Disciplen endnu ikke kjender. Læreren maa holde sig til Hovedpunkterne; men veed Disciplen endnu ikke, hvilke disse ere, vil han kun halv forstaae det Sagte, altsaa ogsaa kun halv indprente sig det, især naar det ikke bliver dicteret ham i Pennen. Har han derimod lært Lectien, ville Læreren's Ord staae anderledes klart for ham;

og om det end da bliver umuligt, at anvende største Deelen af Timen paa Examination, saa vil derved Intet tabes i det endelige Resultat, naar Læreren ellers nogenlunde er Herre over Underviisningen. Det er sandt, at saaledes som Skoleunderviisningens almindelige Charakter nu engang er her i Landet, bliver det en vigtig Deel af Læreren's Arbejde, nøie at kontrollere Disciplenes Hjemmeslid; men dette kan ogsaa nok ske uden just i hver Time at trække dem alle igjennem en Examinations Skjærild, og alle Dage lige saa vigtigt, som at kontrollere skarpt, er det at bringe Liv i Underviisningen. At historiske Udarbejdelser jævnligt skrives i de to øverste Klasser — i Almindelighed en Gang om Maaneden, — behøver vel neppe at siges; kun bemærker jeg, at Opgaverne vælges saaledes, at de i en jævn Gradation løses fra Bogen, indtil de tilsidst blive ganske uafhængige af dennes Form og kræve et Overblik over et større Afsnit og Samling af adspredte Data. Derved, i Forbindelse med de historiske Tabeller og Ledelsen af Examinationen, tilsigtes saamegen Befrielse fra den overleverede Form, som Underviisningens Natur i vore Skoler tilsteder; thi fuldstændigt kan denne Emancipation neppe gennemføres.

Spurgte man mig, hvad de bedste af mine Disciple vide ved deres Dimission, vilde Svaret blive: de have et, til bestemte Data knyttet, nogenlunde omfattende Overblik over Gangen i den historiske Deel af Menneskehedens Udvikling og over Hovedbegivenhedernes Sammenhæng; men kun om Fædrelandet og nogle af Hovedfolkene have de en ethnographisk sammenhængende Kundskab. Meget af det, der maa forekomme i de Skoler, hvor Anderson's og Kosfod's Lærebøger bruges, vil være dem fremmed;

og spørger en Examinator dem f. Ex. i Bayerns og Brandenburgs, eller i de ældre spanske Rigers, eller i det byzantiske Keiserdømmes Historie om mere end enkelte Hovedpunkter af universalhistorisk Vigtighed, ville de ikke kunne klare for sig. — Om dette kan anses for et tilfredsstillende Resultat, henstilles til upartiske Sagkyndiges Dom.

Skolefterretninger

for Aaret fra 1ste Octbr. 1840 til 1ste Octbr. 1841.

Ved Skoleaarets Begyndelse var Disciplenes Antal og Fordeling i Klasserne følgende:

Fjerde Klasse's ældre Afdeling	9	
— — — yngre — — —	11	
		—————20
Tredie Klasse A	8	
— — — B	5	
		—————13
Anden Klasse's ældre Afdeling	12	
— — — yngre — — —	6	
		—————18
Første Klasse's ældre Afdeling	4	
— — — yngre — — —	2	
		—————6
		—————

I Alt 57

Alle Studerende. I Skoleaarets Løb ere to Disciple udgaaede af anden Klasse for at forsøge anden Underviisning, og ved Aarets Slutning forventes syv dimitterede; derimod ere i Aarets Løb een ny Discipel optagen i Tredie Klasse A og tre i Første Klasse; til Optragelse i det nye Skoleaar ere tretten

anmeldte, saa at Aaret fra 1 October 1841 sandsynligviis vil begynde med et Antal af 65 Disciple, alle studerende. Dyer Forældrenes Stand og Opholdssteder giver følgende Tabel en Udsigt:

	Indenbyes.	Udenbyes.	I Alt.
Geistlige Embedsmænd	4	12	16
Verdslige Embedsmænd	13	4	17
Militaire	3	1	4
Kjebmænd	2	5	7
Haandværkere . . .	7	1	8
Landmænd	—	13	13
I Alt	29	36	65

Hvad den ringere Frequentis i nederste Klasse angaaer, da berøer den paa locale Forhold, og denne Klasse vil sandsynligviis fremdeles blive langt mindre talrig, end de øvrige, og end den for flere Aar siden var; thi Dden se har nu Realinstituter, der byde Ikkestuderende hensigtsmæssigere Underviisning end den, de under de nærværende Forhold kunne vente at finde som Hospitanter i en lærd Skole. Denne Skole, der tidligere havde ikke faa ustuderende Disciple, har derved i senere Aar vel havt saadanne, som have forladt Studeringerne, men ingen, som ikke først har været bestemt til dem.

Med Hensyn til Skolens Organisation er i dette Aar et længe nærct Duffe blevet opfyldt, nemlig Delingen af tredie Klasse i to Afdelinger med særskilt Underviisning i de fleste Fag. Skolens ældste Lærer, Adjunkt Hand, der havde Underviisning i Fransk, Skrivning og Tegning, var i de sidste Aar formedelst Sygdom dispenseret fra sine Forretninger, der imidlertid besørge des af Tilmlærere. Men da ved hans Død i Sommeren 1840 hans Post blev ledig, indstillede Rector til Direct. f. Un. og de lærde Skoler, at da der nu kunde vindes det halve af een fast

Lærers Andeel i den videnskabelige Underviisning ved Ansettelsen af en ny Lærer, fordi denne maatte kunne paa- tage sig en større Andeel, end den, Hr. Hancock havde besørget; da alle Lærere vare overbeviste om Bigtigheden af tredie Klases Deling i to Afdelinger med særskilt Underviisning, saa at hver Afdeling i Regelen skulde kunne gennemgaaes af Discipelen i eet Aar, hvorved Skoletiden blev uforandret 8 Aar; og da Lærerne desaaarsag vare villige til for Extrabetaling at overtage flere Underviisningstimer: var det nu baade muligt og ønskeligt at faae denne Deling iværksat saaledes, at tredie Klasse fra Skoleaarets Begyndelse adskilles i to Afdelinger med særskilt Underviisning i de gamle og nyere Sprog, Historie, Geographi, Arithmetik og Geometri. Denne Indstilling vandt Collegiets Bifald, der ved Resolution af 3 Octbr. 1840 blev Rector tilkjendegivet og tillige meddeelt Bemyndigelse til at anvende 60 Rbd. til et femte Læsebærelses Forsyning med Kaffelovne og øvrige fornødne Inventarium. Under samme Datum constitueredes Cand. Theol. M. A. Erone (dimitteret her fra Skolen i Efteraaret 1834) til Lærer i afdøde Adj. Hancock's Sted; i Øvrigt vedbleve de i Hancock's Sygdom antagne Timelærere deres Forretninger uforandrede. Underviisningen begyndte saaledes i dette Skoleaar med fire Klaser i fem Bærelser under sex faste og een constitueret Lærer samt fire Timelærere. Fagernes Fordeling i hver Klasse og for hver Lærer vil sees af følgende Tabel, der er forfattet efter et af den kongel. Direction i denne Sommer Rector tilsendt Schema. Det bemærkes, at Lærernes Navne ere forfortede saaledes: Sartorph S., Kalkar K., Estildsen E., Paludan-Müller M., Hansen H., Sid Si., Erone E., Jastrau J., Jørgensom Jr., Jønder Jn.

Tidens Fordeling til Fagene.

F a g e n e.	4de Kl. 2 Mar.	3die Kl. 2 Mar.		2den Kl. 2 Mar.	1ste Kl. 2 Mar.	Fælleds Timer.			Salt Timer.
		A 1 Mar.	B 1 Mar.			4de og 3die	3die A og B	2den og 1st	
Dansk	1 M.	1 M.	1 M.	1 E.	2 E.				6
Dansk Stil	1 M.	1 M.	1 M.	1 E.	1 E.				5
Latin	6 R.	6 Si.	6 E.	6 H.	6 E.				36
Latin Stil	2 R.	2 Si.	2 E.	3 H.	3 E.				12
Græsk	4 Ea. 2 R.	4 R.	4 R.	4 E.	2 Si.				20
Oldsager				—	—	1 R.			1
Hebraisk	2 H.	2 H.	2 H.	—	—				6
Lydsk	3 H.	3 H.	3 H.	2 H.	2 H.				13
Fransk	3 Si.	3 Si.	3 Si.	2 Si.	2 Si.				13
Religion	1 R.						1 R.	2 E.	4
Bibelhistorie	1 R.						1 R.	1 E.	3
Nye Testament	1 R.	—	—	—	—				1
Historie	3 M.	2 M.	2 M.	3 M.	2 M.				12
Geographi	2 M.	2 M.	2 M.	2 M.	2 M.				10
Arithmetik	2 E.	2 E.	2 E.	2 E.	2 E.				10
Geometri	2 E.	2 E.	2 E.	2 E.	2 E.				10
Naturvidenskab						2 Ea.		4 Ea.	6
Skrivning	—				1 J.		1 J.	2 J.	4
Tegning	—	—	—		1 Moe			2 Moe	3
Musik	2 Fr.			2 Fr.	2 Fr.		2 Fr.		8
Gymnastik	2 Sn.			2 Sn.	2 Sn.		2 Sn.		8
Fælledstimer tillagte	3	10	10	11	11				21
Salt egentlig Timer	43	43	43	43	43				215

Sagenes Fordeling til Lærerne.

Lærere.	4de Kl.	3die Kl.		2den Kl.	1ste Kl.	Fælleds Timer.			ugent- lige Timer i alt.
		A	B			4de og 3die	3die A - B	2den og 1ste	
1. Rector:									
Latin.		3	3						
Græsk.	4								
Naturvidenskab.								3	16
2. Oversætter:									
Latin og Stiil.	8								
Græsk.	2	4	4						
b. Religion.	1						1		
c. Bibelhistorie.	1						1		
a. Oldsager.						1			
d. Nye Testam.	1								21
3. Adj. Eskildsen:									
Græsk.				4					
Arithmetik.	2	2	2	2	2				
Geometri.	2	2	2	2	2				21
4. Adjunct									
Paludan-Müller:									
Dansk og Stiil.	2	2	2						
Historie.	3	2	2	3	2				
Geographie.	2	2	2	2	2				28
5. Adj. Hansen.									
Latin og Stiil.				9					
Hebraisk.	2	2	2						
Indisk.	3	3	3	2	2				28
6. Adj. Sic:									
Latin og Stiil.									
Græsk.					2				
Franst.	3	3	3	2	2				23
7. Constitueret									
Adj. Erone:									
Latin og Stiil.			8		9				
Dansk og Stiil.				2	3				
Religion.								2	
Bibelhistorie.								1	25
8. Skrivelærer									
Fuldm. Jastrau:									
Skrivning.					1		1	2	4
9. Tegnelærer									
Portraitm. Moe:					1			2	3
10. Musiklærer									
Orgnst P. Foersom									6
11. Gymnastlær.									
Pr. Lieut. Jønter									6

I disse Fag ere samtlige Disciple, uden Hen-
syn til Klasserne, inddeelte efter Anlæg og
Fremgang, i 3 Afdelinger, hvoraf enhver
faaer 2 Timer ugentlig i hvert af disse Fag.

Det vil af ovenstaaende tabellariske Oversigt erfares, at der, efter denne Fordeling af Disciplens hele Underviisningstid, til Underviisningsfagene anvendes omtrent lige megen Tid paa Videnskaberne og de gamle Sprog, i Forholdet 1000:1,125, men halv saa megen til de levende Sprog, som til de døde, i Forholdet 1000:2118; at der anvendes omtrent $1\frac{7}{10}$ Gange saa megen Tid paa levende og døde Sprog tilsammen, som paa Videnskaberne, i Forholdet 1000:1,643; og at, naar de for denne Skole særegne Naturvidenskaber fraregnes, Forholdet mellem Sprog og Videnskaber bliver = 2,090:1000, saa at det som det rigtige for lærde-Skoler anpriste Forhold, der findes Sted ved Skoler i Udlandet, nu i mere end ti Aar har været iagttaget ved denne Skole; endelig sees det ogsaa, at der anvendes omtrent halv saa megen Tid paa de levende Sprog, Dansk iberegnet, som paa Videnskaberne, i Forholdet 1000 : 1931.

Der er endvidere taget Hensyn til den succesfulde Udvikling af Disciplenes Syner. Naar der fra de hver Klasse tildeelte 43 ugentlige Timer ($7\frac{1}{2}$ Time daglig) drages den Tid, som medgaaer til Legequarterer og mekaniske Færdigheder, nemlig for

første Klasse	13	Timer
anden ———	11	—
tredie ———	5	—
fjerde ———	4	—

saa vil den egentlige, Aanden anstrengende, Arbeidstid findes at være

i første Klasse:	30	Timer	ugentlig	eller	5	Timer	daglig.
i anden Kl. resp.	32	—	—		$5\frac{1}{3}$	—	—
i tredie Kl. —	38	—	—		$6\frac{1}{3}$	—	—
i fjerde Kl. —	39	—	—		$6\frac{1}{2}$	—	—

Ogsaa i Forholdet imellem Sprog og Videnskaber i hver Klasse har man søgt at tilveiebringe en gradviiis Udvikling; saaledes bliver i yngste Klasse Forholdet af Sprog til Videnskaber = 1200 : 1000,

i anden Kl. = 1250 : 1000,

i tredie Kl. = 2250 : 1000,

i fjerde Kl. = 2080 : 1000;

men det viser sig her, at den successive Fremgang vanskeligt lader sig tilveiebringe ved Obergangen fra 2den til 3die Klasse, hvorved Vigtigheden af denne Sidstes Deling bliver end mere indlysende.

Det foranførte lobbestemte Antal Underviisningstimer paa Skolen er vistnok det allerhvoieste, som det bør være, naar den med almindelig gode Evner begabede Discipel skal kunne finde den fornødne Tid til hjemme at repetere det paa Skolen Foredragne, lære 5 à 6 foresatte Pensa til næste Dag, desuden i det Mindste hver anden Dag udarbeide en Stiil eller andet skriftligt Arbeide, eller repetere større Pensa. Naar Discipelen dertil maa anvende mindst 4 Timer, er han vistnok saa stærkt medtagen, som han paa nogen Maade kan være det, om ikke hans Sundhed og Lyst til Studeringerne skulle svækkes. Ogsaa Arbeidet sely, især den skriftlige Deel deraf, lider ved denne overspændte Anstrængelse. For nogenlunde at raade Bod paa dette Misforhold, ere de tolv ugentlige Timer, som Frd. 7 Novbr. 1809 § 31 tillader at drage fra Underviisningstiden i de to nederste Klasser, der, som meest beskæftigede med mechaniske Færdigheder og mindst med Hjemmearbeide, dog mindre trænge til Lettelse, end de to overste, hvor Forholdet er omvendt, — disse tolv ugentlige Timer ere forandrede til een Friertermiddag om Ugen, til hvilken skriftlige Arbeider hjemme ere for største Delen henlagte.

De gjennemgaaede Penssa og foretagne Uvelser have været følgende:

Sjerde Klasse.

Latin, læst fra Nye: Talerne pro Milone; af Cicero de oratore 1ste Bog og af 3die Bog indtil 25de Capitel inclusive. Repeteret: Cæsar de bello gallico 2den og 3die Bog, Livius 2den og 3die Bog, Talerne pro lege Manilia, in Catilinam IV, pro Archia; Horatjes Oder 3die og 4de Bog, Epistler 1ste og 2den Bog, og Satirer; Virgils Æneide 1ste og 2den Bog; Ovids Forvandlinger 6te og 8de Bog; desuden er til kursorisk Læsning brugt Svetonii Octavianus. Til latinsk Stil er brugt 3de Timer ugentlig, og til skriftlig Oversættelse fra Latin til Dansk 1 Time ugentlig. Badens latinske Grammatik er i Skoleaaret repeteret med de fornødne Tillæg og Forandringer.

Græsk. Læst af Nye: Sophocles's Philoctet og Demosthenes pro Corona. Gjennemgaaet og repeteret: Xenophons Memorabilia 1ste Bog, og Plutarchs Themistocles. Repeteret Herodot 3die og 4de Bog, Homers Odyssee fra 9de til 15de Bog inclusive. Langes græske Grammatik bruges, og i sidstforløbne Skoleaar er den heel igjennem repeteret.

En Time ugentlig er anvendt til Mythologi og Oldsager, den første Disciplin efter Moris, den sidste efter Schaafs Haandbog, og i det forløbne Skoleaar ere de græske Oldsager gjennemgaaede.

Hebraisk, læst af Nye, Genesis fra det 20de til 42 Capitel, og repeteret 1ste Kongernes Bog fra 11 Capitel indtil Enden. Af Grammatiken er Formlæren repeteret, syntaktiske Regler lærte fra Nye.

Danſk. Grammatiken er repeteret efter Benhjiens Lærebog; Læſe- og Analyſereøvelſer af og til foretagne; ſkriftlige Øvelſer udførte, deels efter Borgens Veiledning til Affattelse af Udarbeidelser, ſom er gennemgaaet cursoriſt forfra indtil 22de Lektion og ſtatariſt derfra til Enden, deels ved maanedlige Udarbeidelser over almindelige Opgaver. Hertil maa ogsaa regnes hiſtoriske Udarbeidelser, hvoraf der er i Almindelighed givet een hver Maaned, og hvilke tillige ere behandlede ſom Øvelſer i danſk Stil; af Thortſens Udfigt over den danſke Litteratur ere de forſte 80 Sider gennemgaaede.

Tydſk. Hjorts Læſebog: af den proſaiſke Deel fra Pag. 397 til 410, og fra 491 til Enden; af den poetiſke fra Pag. 549 til 589; desuden af Schillers Wallenſtein die Piccolomini og Wallenſteins Tod, Alt deels cursoriſt, deels efter opgivne Penſa. Stil er ſkreven een Gang om Ugen.

Franſk. Af Borrings Etudes litteraires 3die Udgave er omtrent de tre Fjerdedele læſte fra Nye eller repeterede, Formulæren er repeteret, Syntaxen paabegyndt. Disciplene øves i Retſkrivning efter Dictat, og korte Exempelſtile udarbeides een Gang ugentlig.

Religion. Læſt af Nytt: Fogtmanns Lærebog, og af det græſke Teſtamente Pauli Brev til de Romere. Repeteret Herſlebs ſtorre Bibelhiſtorie og af det græſke Teſtamente Johannes Evangelium. Desuden er hveranden Uge udarbeidet en ſkriftlig Religionsopgave, ſom er rettet paa Skolen.

Hiſtorie. Af Eſtrups Verdenſhiſtorie er læſt og repeteret fra Aar 1660 til Enden; af ſamme Lærebog er repeteret forfra til 1660; med Candidaterne er repeteret Fædrelandshiſtorien efter Suhms Udtog. Hiſtoriske Udar-

beidelser ere for det meste skrevne een Gang om Maaneden.

Geographi. Af Jengerslevs større Lærebog er Amerika og Australien læst og repeteret, og efter samme Lærebog er Europa og en Deel af Asien repeteret sidste Gang.

Arithmetik. Af Nytt er i det forløbne Skoleaar gennemgaaet practisk Anvendelse af Læren om Proportioner, Ligninger med flere ubekjendte Størrelser, rene og urene kvadratiske Ligninger, samt Regning med Rodstørrelser. Repeteret er Læren om Divisibilitet, Brok, Decimalsrok, Bogstavregning, Proportioner, Kvadrat- og Cubikrodens Udbragning. Alt efter Krcidals Lærebog.

Geometri. Læst af Nytt, efter Bjørns Lærebog fra § 127 til § 146; repeteret efter samme fra Begyndelsen indtil § 127. Øverste Afdeling har udarbejdet geometriske Opgaver under Foredraget for nederste Afdeling.

Tredie Klasse A.

Latin. Læst og repeteret Sallusts bellum Catilinarium, Ciceros fire Catilinæriske Taler, Divids Forvandleringer 2 Bog. Cursorist er læst en Bog af Cæsar de bello Gallico. Vadens Grammatik er tildeels suppleret ved passende Tillæg. To til tre Stile og en skriftlig Oversættelse ugentlig, hvortil for det meste er benyttet Olsens og Jengerslevs Stilebøger og Henriksens Opgaver til Oversættelser fra Latin til Dansk.

Græsk. Læst og repeteret Herodots 8de Bog, Homers Odyssee 14 og 15 Bog; i Langes Grammatik læst af Nytt den syntaktiske Deel indtil Læren om underordnede Sætninger, repeteret hele den etymologiske Deel. De græske Oldsager efter Schaaf.

Hebraisk. Læst og repeteret Genesis fra 2det til 12te Capitel, med Undtagelse af 5, 10 og største Deelen af 11 Capitel. Af Grammatiken er Formlæren gennemgaaet.

Dansk. Grammatiken repeteret efter Benpiens Lærebog. Læse- og Analyserøvelser een Gang om Ugen. Skriftlige Øvelser deels efter Borgens Veiledning, som er gennemgaaet forfra indtil 22 Lektion, deels efter Dictat. Udarbejdelser over almindelige Opgaver ere skrevne hver Maaned. Om de historiske Udarbejdelser gjelder det Samme, som er anført ved fjerde Klasse.

Tyds. Den prosaiske Deel af Hjorts Lærebog fra Pag. 181 til 268, og den poetiske fra Pag. 618 til 627. Af Grammatiken er efter Hjorts Lærebog Formlæren repeteret, og Syntaxen deels repeteret, deels læst fra Nye. Stiil er skreven een Gang ugentlig.

Fransk. Læst og repeteret omtrent en Trediedeel af Borrings Etudes litteraires; af Borrings Grammatik lært og repeteret indtil Syntaxen. Øvelse i Netfkrivning efter Dictat er foretagen, og Stiil af og til skreven.

Religion. Læst og repeteret af Fogtmanns Lærebog indtil § 98, af Hersøls store Bibelhistorie det nye Testaments Tid, samt noget af Kirkehistorien efter Marheines af Kalkar bearbejdede Lærebog. Hver fjortende Dag gives en skriftlig Udarbejdelse hjemme, hvilken rettes paa Skolen.

Historie. Læst og repeteret Verdenshistorien efter Estrups Lærebog fra Delingen af Carl den Stores Nige indtil 1660. Historiske Udarbejdelser ere skrevne i Almindelighed een Gang hver Maaned.

Geographi. Læst fra Nye efter Jørgensens store Lærebog Danmark, Nederlandene, Belgien, Storbritannien,

Frankerig, Spanien, Portugal, Schweiz, Italien, det europæiske Tyrki og Grækenland; repeteret Resten af Europa og hele Asien.

Arithmetik. Læst fra Nye, efter Kreidals Lærebog, Kvadrat- og Cubikrodens Udtrækning samt Ligninger med een ubekendt Størrelse; repeteret Bogstavregning samt Læren om Proportionerne. Bogstavregningen er indøvet ved Exempler og Opgaver til Udarbejdelser hjemme.

Geometri. Repeteret flere Gange Bjørns Lærebog fra Begyndelsen indtil § 127.

Tredie Klasse B.

Latin. Læst og repeteret Cæsar de bello Gallico 1ste og 2den Bog, Ciceros Taler pro lege Manilia og pro Archia, Virgils Æneide 6te Bog. I Grammatiken er Formlæren og Syntaxen flere Gange repeteret efter Baden; Læren om Brugen af Verbets Maader er gjenemgaaet og repeteret efter Birch. Ugentlig er givet 3 latinske Stile efter Jørgerslevs Opgaver til latinske Stile, af hvilke de 2de ere udarbejdede af Disciplene hjemme, og den ene er skreven som Extemporalstiil paa Skolen; desuden ere mundtlige Øvelser i at oversætte fra Dansk til Latin foretagne, efterat Stilene ere rettede. Til skriftlige Oversættelser fra Latin paa Dansk ere benyttede udvalgte Stykker af Cicero efter en Anthologie.

Græsk. Læst og repeteret Xenophons Cyropædi 1ste Bog indtil Midten af 6te Capitel, Homers Iliade 6te og 10 Bog. Af Langes Grammatik er repeteret hele den etymologiske Deel, og læst af Nylt den syntaktiske Deel indtil Regimen verborum. Mythologie er gjenemgaaet efter Moris indtil § 337.

Hebraisk. Læst og repeteret 4de, 6te og 7de Capi-

tel i Genesis; af Grammatiken det Meste af Formlæren, især Verberne.

Dansk. Det Samme, som i 3die Klasse A.

Tyds. Læst og repeteret i den prosaiske Deel af Hjorts Læsebog fra Pag. 5 til 100, og i den poetiske Deel fra Pag. 524 til 526 og fra Pag. 541 til Pag. 553. Af Grammatiken er Formlæren repeteret og Syntaren paabegyndt, Exempelstil er skreven een Gang ugentlig.

Franst. Læst og repeteret adskillige af de lettere Stykker i Borrings Etudes litteraires. Af Borrings Grammatik er læst og repeteret indtil Syntaren. Ovelse i Rettskrivning efter Dictat er foretagen, og Stil af og til skreven.

Religion. Det Samme som i 3die Kl. A., med hvilken den i dette Fag har fælleds Underviisning,

Historie. Læst og repeteret den gamle Historie efter Estrups Lærebog. Historiske Udarbejdelser ere i Almindelighed opgivne een Gang om Maanedens.

Geographi. Læst og repeteret Asien, samt af Europa Indledningen, Sverrig, Norge, Rusland, Polen, Preussen, Tydskland og Østerrig, efter Ingerslevs større Lærebog.

Arithmetik. Læst og repeteret Bogstavregning, Proportioner, Kvadrat- og Cubikrodens Udtrækning. Det Værte er indøvet ved Opgaver og Exempler til Udarbejdelse hjemme.

Geometri. Læst af Nytt efter Bjørns Geometri fra § 71 til § 127; repeteret fra Begyndelsen til § 71 efter samme Lærebog.

Anden Klasse.

Latin. Læst og repeteret af Justinus 7, 8, 9, 10 Bog og 8 Cap. af 11; samt af Cornelius Tacitus, Epaminondas, Pelopidas, Agesilaus og Eumenes. Af

Grammatiken hele Formlæren og Hovedreglerne i Syntaren efter Badens Lærebog. To sammenhængende Stile om Ugen for de Ældre, og Exempelstile for de Ungre, udarbejdede hjemme, samt to Gange om Ugen mundtlig Exempelstil, som er lært hjemme, efterat være gennemgaaet paa Skolen.

Græsk. Læst af Nytt i Langes Læsebog fra Begyndelsen til Pag. 44; repeteret fra Pag. 23 til 44; af Langes Grammatik er læst og flere Gange repeteret fra Begyndelsen til Pag. 178.

Dansk. Læst og repeteret Formlæren og det vigtigste af Syntaren efter Bengiens Grammatik; Læse- og Analyserøvelser i Flors danske Læsebog, saavel af den prosaiske som af den poetiske Deel. Een Time ugentlig er anvendt til Retskrivning efter Dictat, og undertiden have Disciplene skrevet en let Udarbejdelse, hvortil enkelte Ord, der antydede Dispositionen, vare opgivne.

Tydsk. Af Nises større Læsebog er læst og repeteret fra Pag. 209 til 285; i Grammatiken er læst og repeteret Formlæren efter Hjorts Lærebog.

Fransk. Læst og repeteret af Borriings Læsebog for Mellemklasser adskillige mindre Stykker, og af de store Afsnit Fortællingerne Albin og Trait de bienfaisance de Paul et Virginie, samt det Vigtigste af Formlæren, de uregelmæssige Verber ibereguede; Retskrivning og skriftlige Exempler ere øvede, naar Tiden tillod det.

Religion. Læst og repeteret 3, 4, 7 og 8 Capitel af Balles Lærebog, og af Herslebs større Bibelhistorie forfra til Pag. 80. Desuden er det Meste af Matthæi Evangelium (paa Dansk) gennemgaaet, og flere til det lærte Pensum passende Psalmer af vor danske Psalmebog ere lærte.

Historie. Øverste Afdeling har læst og repeteret Fædrelandshistorien efter Suhms Udtog; nederste Afdeling deels repeteret, deels læst fra Nye Rosfods fragmentariske Historie fra Begyndelsen indtil Carl den Tolvte.

Geographi. Øverste Afdeling har efter Rises Lærebog læst og repeteret Nederlandene, Belgien, Storbritanien, Portugal, Spanien, Frankrig og Schweiz; nederste Afdeling har efter samme Lærebog læst og repeteret Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Polen, Preussen, Tydskland, Østerrig, Nederlandene og Belgien.

Arithmetik. Læst af Nytt: Divisibilitet, Brøk og Decimalbrøk efter Krejdals Lærebog; repeteret det Samme tilligemed de fire Species; desuden øvet i practisk Regning og havt Opgaver til Udarbeidelse hjemme.

Geometri. Læst af Nytt: fra § 52 til 71 i Bjørns Lærebog; repeteret fra Begyndelsen indtil § 52 efter samme Bog.

Naturhistorie. Gjennemgaaet og repeteret efter Kielsens mindre Lærebogs nyeste Udgave, med fornødne Tilfættninger, Indledningen til Naturhistorien samt Insecterne med udførligere Foredrag over deres oeconomiske Anvendelse, Biavl, Silkeavl m. m.; som ogsaa over de for Deconomie og Landbrug skadelige Insecter.

Første Klasse.

Latin. Øverste Afdeling har læst og repeteret af Borgens Læsebog No. 17 til 37, No. 45 og 46, samt 14 Fabler; og af Cornelius Timotheus; den nederste Afdeling har af Borgens Læsebog læst og repeteret No. 1 til 13, og No. 17 til 24; begge Afdelinger have læst og, især øverste Afdeling, hyppigt repeteret de i Læsebogen optegnede Glosor. Efter Badens Grammatik ere de vig-

tigste Afsnit af Formlæren gennemgaaede og repeterede med øverste Afdeling; nederste Afdeling har læst Declinationer, Kjønsreglerne, Adjectiverne, Talord, Pronomer og Conjugationer. Latinske Stile ere tre Gange ugentlig udarbejdede paa Skolen, samt mundtlige Stileøvelser oftere foretagne. Stilene ere skrevne deels efter de i Borgens Læsebog under Stykkerne anførte danske Exemp-ler, deels efter lignende dicterede, deels efter Weinschendts Exempelsamling.

Græsk. Det Vigtigste af Formlæren, indtil Talordene inclusive, er lært efter Langes Grammatik og indøvet under Læsning af Sammes Materialier.

Dansk. Læse- og Analyserøvelser ere foretagne, hvorved det Vigtigste af Formlæren efter Benzjens Lærebog er indøvet; een Time ugentlig er anvendt til Rettskrivning efter Dictat, samt undertiden til Øvelse i at danne Sætninger af enkelte opgivne Ord.

Tyds. Læst og repeteret i Rijses lille Læsebog fra Pag. 22 til 88; af Grammatiken lært Declinationer og Conjugationer.

Fransk. Læst nogle Blade i den forreste Deel af Borrings Læsebog for Mellemklasser. Det Nødvendigste af Formlæren er gennemgaaet efter Borrings Grammatik indtil de regelmæssige Verber. Øvelse i Rettskrivning efter Dictat er foretagen.

Religion. Læst og repeteret de fire første Capitler i Balles Lærebog. Af Bibelhistorie, Nye Testament og Psalmer er det Samme gennemgaaet, som for anden Klasse.

Historie. Læst og repeteret Skofods fragmentariske Historie fra Pag. 90 til 178.

Geographi. Den almindelige Oversigt over Vands og Lands Fordeling paa Jorden, samt Indledning til

Europa er gjennemgaaet mundtlig; efter Millings lille Lærebog er læst og repeteret Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Polen, Storbrittanien, Nederlandene, Belgien og Frankrig.

Arithmetik. I denne Klasse foredrages og øves practisk Regning ved Exempler, der deels udarbejdes paa Skolen, deels opgives til Udarbejdelse hjemme.

Geometri. Læst og repeteret flere Gange Bjørns Geometri fra Begyndelsen indtil § 52.

Naturhistorie. I dette Fag har første Klasse Underviisning fælleds med anden og har altsaa i sidstafvigte Skoleaar læst det Samme, som ved anden Klasse ovenfor er anført.

Hvad Underviisningen i de mekaniske Færdigheder angaaer, da har i det sidstafvigte Skoleaar:

I Skrivning	første Klasse	havt	ugentlig	3	Timer
	anden	—	—	—	2
	tredie	—	—	—	1
I Tegning	første	—	—	—	3
	anden	—	—	—	2

I Sang inddeles de Disciple, som kunne deeltage i samme, (i afvigte Skoleaar 47 af 60 Disciple) uden Hensyn til deres Plads i Klasserne, efter deres Anlæg og Fremgang, i trende Afdelinger, af hvilke enhver faaer tvende Timer ugentlig Underviisning.

I Gymnastik inddeles de Disciple, som ikke ved autoriseret Læges Attest ere fritagne formedelt Sygellighed, enten for alle eller for enkelte Øvelser, enten til en Tid eller for bestandig, i hvilket sidste Tilfælde Attesten hvert Aar fornyes, (i afvigte Skoleaar have 54 af 60 Disciple) ligesom i Sangen uden Hensyn til deres Plads i Klasserne, efter deres Legems-Udvikling, Kræfter, An-

læg og opnaaede Færdighed, i trende Afdelinger, som hver faaer 2 Timer ugentlig Underviisning i de Legemsøvelser, som passe sig for Samme. Om Sommeren, naar Vandets Varmegrad tillader det, anvendes Underviisningstimerne til Svømning.

Skad Skolens Underviisnings=Apparat angaaer, da har den i afvigte Skoleaar været saa heldig, at faae et længe felt Savn for den naturhistoriske Underviisning afhjulpet, idet den ved den kongelige Directions gunstige Resolution af 1 Septbr. 1840 har tilkjøbt sig en Samling af Naturalier, fornemmelig henhørende til Mineralogi og Testaceologi, bestaaende af:

1) en efter Werners System ordnet Svite=	
samling af Steenarter og Metaller . . .	491 Stk.
2) Voigts Cabinet af Bjergarter . . .	72 —
3) En Samling Bjergarter fra Hargen . . .	80 —
4) Forskjellige Mineralier fra adskillige Bjerg=	
værker	159 —
5) En systematisk ordnet Samling af Conchylier	425 —
6) Forskjellige Naturalier henhørende til	
Dyreriget	30 —

Tilsammen 1257 Stk.

med dertil hørende Repositorier, nemlig 2de Pjedestalskabe med Skuffer, og 3 store Skabe med sraae Hylder og forsynede med Glasdøre. Denne Samling fandtes her i Provindsen efter den afdøde Provst Boesen i Wigerslev, af hvis Enke den kjøbtes.

Odense Cathedralskes Bibliothek bestod ved Udgangen af 1835 af 8782 Volumina, foruden Journaler, Programmer og Disputatser. Det Nærmere herom kan erfares af Overlærer Dr. Chr. H. Ralkars „Efter=

retninger om Odense Bys Bibliotheker. Odense 1836" Pag. 16=28, hvoraf sees, at det nuværende Bibliothek er opstaaet af den gamle Latinskoles og Gymnasiets Bibliotheker. Det første bestod før Reformen i 1802 af 402 No., det sidste af 753 No. Ved Reformen 1802 bestode begge Bibliothekers sammenlagte Bøger af . . . 1622 Vol. Ved den daværende Overdirection modtog det en Gave af omtrent 1000 —

Rektor Heibergs Embedstid (1802=1818) tilkom 1878 —

Siden den Tid (1819=1835) ere tilkomne omtrent 4500 —

Totalsummen bliver altsaa omtrent 9000 Vol. som alle ere ypperligt vedligeholdte, og hvoraf komme paa

Den græske Litteratur 739 Vol.

Den latinske Litteratur 1245 —

Theologien og orientalsk Litteratur 886 —

Philosophie, Statsvidenskab og Pædagogik 482 —

Mathematik, Physik o. s. v. 1052 —

Nyere Klassikere og Æsthetik 684 —

Historie, Geographi 2078 —

Litterær Historie 1616 —

8782 Vol.

foruden Journaler, Programmer og Disputatser.

Af Manuskripter og andre litterære Sjældenheder findes adskillige, som findes optegnede i ovennævnte Efterretninger Pag. 18=20. Om Bibliothekets Kataloger, Løcale, Benyttelse og Bøgenes Anskaffelse findes sammesteds fornøden Underretning Pag. 20=21.

Fra 1836 indtil nu er Bibliotheket blevet forøget med flere betydelige Værker, dels kjøbte i Boghandelen eller paa Auktioner, dels modtagne som Gaver. Det er fra Begyndelsen af anlagt efter saa stor en Maalestok, at det

langt vilde overstige de pecuniære Kræfter, der tilstaaes samme, at forsyne alle Fag saaledes som Grundlaget krævede det; man har derfor, om ikke i Videnskabernes, saa dog i Skolens Interessse, fornemlig maattet indskrænke sig til at henvende Opmærksomheden paa de philologiske og historiske Fag, fordi disse ere den egentlige Basis for vore lærde Skoler efter deres nuværende Indretning. I de andre Discipliner er ikkun anskaffet, hvad der er udkommet i vor Litteratur eller et enkelt uundværligt Hovedværk i det tydske Sprog. Ved den Brummerste Auction, paa hvilken der kjøbtes endeel Bøger for en Sum, der med Indbindingen beløb sig til 202 Rbd., var Bibliotheket saa heldigt at faae sit Savn af nyere Sprogs lexicalliske og grammatiske Skrifter afhjulpet og at kunne completere endeel Mangler i sine fortrinlige philologiske Samlinger. Bøgerne kostede i Gjennemsnit 2 Mk. 12 S. Bindet.

Fra Udgangen af 1835 er senere Tilvært:

1) I den græske Litteratur	56 Vol.;	altsaa nu ialt	825 Vol.
2) Den latinske Litteratur			
samt phil. Hjælpemidler	159 —		1404 —
3) Theol. og orient. Lit.	24 —		910 —
4) Philos., Statsvid., Pæd.	72 —		554 —
5) Mathematik, Physik,			
Naturvidenskab . . .	64 —		1116 —
6) Nyere Klas., Æsthetik	13 —		697 —
7) Hist. og Geographie	320 —		2398 —
8) Lit. Hist., Bl. Skr.	288 —		1894 —
		<hr/>	<hr/>
		1616 Vol.	9798 Vol.

Altsaa er Bøgernes nuværende Antal 9798 Vol. foruden Programmer, Veiligheds Skrifter, Taler o. s. v. Den

Sum, der i de sidste 5 Aar er anvendt paa Bibliotheket, udgjør 2210 Rbd. 31½ s. eller omtrent 442 Rbd. aarlig. Budgettet for 1841 er kun bestemt til 330 Rbd., for hvilken Priis neppe de væsentligste Fornødenheder kunne tilfredsstilles.

I ovennævnte Efterretninger af Overlærer Dr. Kalkar (Pag. 27=28) er det omtalt, at der her ved Skolen er oprettet et Discipelbibliothek. I Midten af Aaret 1836 tilstod den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler dette Bibliothek en aarlig Understøttelse af 25 Rbd. for Aarene 1837 = 38. For denne Sum samt for Disciplenes Bidrag (8 s. maanedlig) er der anskaffet en Deel af de bedste nyere danske, tyske og franske æsthetiske Bærker. Regnskab for Anvendelsen af Pengene er afslagt til Universitetsdirectionen. Efter en Standsning af et Par Aar vil det paany begynde sin Virksomhed efter indeværende Aars Examen; efterat Universitetsdirectionen igjen har tilstaaet samme 20 Rbd. for 1841. Lignende Bibliotheker ere oprettede næsten ved alle Skoler.

Skolens nærværende pecuniære Status angaaende.

De af de høifalige Konger oprettede lærde Underviisningsanstalter i Odense ere, hvad den locale Bestyrelse af deres Pengesæsen angaaer, for Tiden henlagte under 2de Forstanderskaber, og have 2de Regnskabsførere og Kasserere; af hvilke det ene bestyrer alle de Indtægtskilder, som oprindeligen vare dem tillagte i Forbindelse med det til Nød størstiges Understøttelse stiftede Graabrodre Hospital, og som derfor indbefattedes under Navnet Odense Communitet og oprindelig havde Forstanderskab fælleds med Hospitalet, hvis Regnskabsførelse for samme var henlagt un-

der den saakaldte Hospitalsmester; det andet Forstanderskab bestyrer de Gymnasiet og den latinske Skole særlig tillagte Indtægtskilder og Fonds. Alle Communitets-Indtægter indskyde for Tiden i den almindelige Skolefond, og Odense Cathedralskole bestaaer nu ene ved de Gymnasiet og Skolen særlig tillagte Fonds og Indtægtskilder.

Disse have i afsigte Nar faaet en Tilvært ved den Samme af Nyborg nedlagte Skoles Indtægter tillagte Andeel, nemlig:

A. Til Odense Cathedralskoles Skolekasse.

1) Capitaler i rentebærende Panteobligationer til Beløb 4340 Rbd. 32 $\frac{1}{2}$ Solv, og i aarlig Rente 173 Rbd. 59 $\frac{1}{2}$.

2) Kornafgifter af de den tillagte Tiender og Bøndergods, som for største Deel er perpetueret til forskjellige Hovedgaarde, nemlig:

- a) Rongetienderne af Øster-Skjerninge, Skjellerup, Høllerup, Søllinge, Ellested og Frørup Sogne, samt af en Deel af Ferrislev By i Nølsted Sogn, alle perpetuerede til Herregaarde, tilsammen af Hartkorn 1566 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdkr. 1 Alb., som ydes aarlig med 30 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdkr. Rug, 52 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdkr. Byg, 33 Tdr. 6 Skpr. Havre efter Capitelstart.
- b) Landgilde af Bøndergods, som ogsaa er for største Delen deels perpetueret til, deels incorporeret under Herregaarde, udgjør aarlig 5 Tdr. Rug og 21 Tdr. 6 Skpr. Byg aarlig efter Capitelstart.

3) Degnepensioner af Binding, Bends, Stam, Skovby, Baag og Bjerge Herreder, som beløbe aarlig til 276 Rbd. 48 $\frac{1}{2}$ Solv.

Altsaa tilsammen aarlig af Nyborg nedlagte Skoles

Indtægter i Penge 450 Rbd. 11 f. , og i Korn efter Capitalstart 35 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdfr. Rug, 74 Tdr. 3 Skpr. 2 Fdfr. Byg, 33 Tdr. 6 Skpr. Havre.

B. Til Odense Cathedralsskoles Stipendiefond med sammes Overtidsfond er henlagt.

- 1) 3 rentebærende Obligationer Capitalfond 790 Rbd. Sols, og 1250 Rbd. Sedler, som give i aarlig Rente 179 Rbd. 58 f.
- 2) Det Valkendorphske Kornlegat, som giver aarlig 6 Tdr. Byg.

De samtlige ordinaire aarlige Indtægter til Odense Cathedralsskole, bestaae saaledes nu i følgende Indtægtsposter (see den i Slutningen tilføiede Tabel.)

Bemærkninger ved bemeldte Indtægtskilder.

Ved Tabellens A. 1. Capitalerne ere næsten alle fremkomne af Salg og Perpetuationer af Gymnasiet og den latinske Skole tillagte Tiender og Bøndergods. At denne Capitalisering ikke har været Skolen til Fordeel, er indlysende; thi om endog Capitalerne den Tid, Forandringen skeete, kan have været nogenlunde Equivalent for de afhændede urvrlige Eiendomme; saa har dog den siden efter indtraadte Nedsættelse i Rentefonden fra 6 til 4 pr. Ct., som og Myntfodens Nedsættelse og Capital-Reductionen i Maret 1813 i Forbindelse med Fordeidendomes og Tienders forhøiede reelle Værdi fra den Tid, Capitaliseringen skeete, bevirket, at Skolekassen nu neppe kan siges at have i sine Capital-Renter den halve Indtægt af den, som den vilde have havt, hvis den nu havde havt den fulde usus fructus af de for Capitalerne bortsolgte Eiendomme og Tiender; og man vil nu ikke for en dobbelt saa stor Sum kunne kjøbe de for denne Capitalfond afhændede og

perpetuerede urørlige Eiendomme, Tiender og Bondergods tilbage.

Bed A. 2. De bortfæstede Tiender af 2439 Tdr. 5 Skpr. 3 Fjdt. 1 Alb. Hartkorn, naar de dem paahvilende Skatter og Afgifter, samt Masum Kirkes Vedligeholdelse fradrages (henimod 450 Rbd. eller over 9 $\frac{3}{4}$ pr. Ct. af de aarlige Indtægter), have i Aaret 1840 givet i Netto Indtægt 1 Rbd. 68 $\frac{1}{2}$ pr. Td. Hartkorn; da de perpetuerede Tiender af 6498 Tdr. 3 Skpr. 3 Fjdr. 1 Alb. Hartkorn, have i samme Aar kun givet 26 $\frac{1}{2}$ pr. Td. Hartkorn. Vil man endog dertil lægge Renten af hele Capitalfonden, anslaaet til 27,000 Rbd., eller 1080; bliver dog Tabet, som Skolekassen i Aaret 1840 kan anses at have lidt ved de den tillagte Tienders Perpetuation og Capitalisering, at anslaae i det mindste til 8400 Rbd. eller til fulde 44 $\frac{1}{2}$ pr. Ct. af samtlige den tillagte Indtægter. Perpetuationen er fornemmelig skeet i Tidsrummet fra 1670 til 1770.

Detailletet Oplysning og Beregning angaaende disse Indtægter kunde ventes meddeelte i de lærde Underviisnings Anstalters Historie i Odense, som jeg, om Gud vil, agter at gjøre til Gjenstand for de følgende Aars Programmer.

Bed B. 1. Hvad de til Disciples Understøttelse henlagte Capitalfonds angaaer, da ere de af private Belgjorere skjænkede for største Deel oprindelig i rede Penge fra Midten af det 16de til Midten af det 18de Aarhundrede; af disse bleve i Aarene fra 1660 til 1675 en stor Deel omfat til Strøegods tilfammen af 83 Tdr. 6 Skpr. 1 Alb. Hartkorn. Begyndelsen af dette Strøegods Omfætning til Capital skeete omtrent 1700, da een Herregaard af dette Strøegods tilkjøbte sig næsten 44 Tdr. Hartkorn for

50 Rbd. pr. Td. Hartkorn; de øvrige omtrent 40 Tdr. Hartkorn bleve efterhaanden solgte eller perpetuerede i Tidsrummet fra 1700 til 1728. At denne sidste Omsætning fra Jordegods til Capital, hvorefter detailleret Oplysning og Beregning vil blive givet i Odense lærde Underviisnings-Anstalters Historie ikke har været eller for Tiden er til Gavn for disse Privat-Legaters aarlige Indtægter, lader sig let beregne.

De af denne Fond tildeelte Understøttelser i Skoleaaret fra 1 Octbr. 1840 til ult. Septbr. 1841, have, saaledes som i Academiets Tidender 4de B. 4 Hefte er anført, udgjort 6 Stipendier paa 50 Rbd., 9 Stipendier paa 35 Rbd., og 8 paa 20 Rbd., altsaa 23 Stipendiat-ter, af hvilke de 5 ere Disciple, som ere forflyttede hertil fra Nyborg Skole, hvor de forhen have haft Skolebeneficier, og saaledes have Odense Cathedralskoles oprindelige Disciple egentlig for dem haft 18 Stipendiatpladse og 8 Gratistpladse; nedsat Betaling har Ingen haft. Den disse 23 Stipendiat-ter tildeelte Sum har været 775 Rbd., af hvilken dog 115 Rbd. af samme Stipendiat-ter ere betalte til Skolekassen som Lys- og Brændepenge; af de øvrige 660 ere 449 Rbd. oplagte for dem til Academiet, og til Stipendiat-ternes øvrige Fornødenheder, foruden de til Skolen afgivne Lys- og Brændepenge, er saaledes kun udbetalt dem i Skolen 211 Rbd.

Naar man forudsætter, at Skolekassen for enhver Discipel, som frekventerer Skolen, skal gjøre Regning paa 30 Rbd. aarlig Indtægt i Skolepenge, da har Skolekassen upaatvivlelig ved de anførte Stipendiat-ter og Gratistpladse for Odense og Nyborg Skoles Disciple lidt et Tab af 930 Rbd.; men da § 73 i Forordningen af 7 Novbr. 1809 antager en Undtagelse af indtil 30 Disciple for Ca-

thedralsskoler, synes denne Forudsætning ikke aldeles uomtvistelig.

Af det Moltkiske Legat have i afvigte Skoleaar 2de Disciple i denne Skole havt hver 40 Rbd.

Til Understøttelse ved Academiet for Dimisser her fra Skolen have, foruden det for dem af de tillagte Stipendier henlagte Dplag, til Beløb i Aaret 1840: 438 Rbd. 19 $\frac{1}{2}$, endnu ved denne Skole følgende Privat-Legater:

- a) det Baggerste, hvoraf der er i afvigte Skoleaar tildeelt 2de Dimisser hver 50 Rbd. . . . 100 Rbd.
 b) Frøken Ernst's Legat; af dette Legat er i Aaret 1840 uddeelt:

1. een extraordinair Understøttelse . — Rbd. r. S. 50 Rbd. — $\frac{1}{2}$ Sedl.
 2. og i ordinair Understøttelse . 21 — — 190 — 57 — —

Tilsammen 21 Rbd. r. S. 340 Rbd. 57 $\frac{1}{2}$ Sedl.

Altfaa er der i Aaret 1840 herfra Skolen tildeelt Studerende ved Universitetet Understøttelse til Beløb i Alt 790 Rbd. 40 $\frac{1}{2}$ Solv og Sedler.

Nærmere Oplysning om disse Legaters Oprindelse og Forsætning vil blive meddeelt i Skolens Historie.

Den offentlige Examen i Odense Cathedralsskole for Aaret 1841 begynder Tirsdagen den 14 Sept. og fortsættes til Torsdagen d. 30 Septb. iberegnet, i følgende Orden:

Tirsdag 14 Septbr.

Formiddag fra Kl. 9. Eftermiddag fra Kl. 3.

Alle Klasser . . . Gymnastik. Alle Klasser Sang.

Skriftlig Prøve.

Onsdag 15 Septbr.

Formiddag 8—12. Eftermiddag 2—5.

Cand. og IV Kl. Religion.	Cand. og IV Kl.	} Latinsk Stil.
III Kl. a. og b. . . Historie.	III Kl. a.	
	III Kl. b.	

Torsdag 16 Septbr.

Cand. og IV Kl. . . Historie.	Cand. og IV Kl.	} Oberj. af Latin.
III Kl. a. og b. . . Religion.	III Kl. a.	
II Kl. Latinsk Stil.	III Kl. b.	

Mundtlig Prøve.

Mandag 20 Septbr.

Formiddag fra Kl. 9. Eftermiddag fra Kl. 3.

Cand. . . Hebraisk og Tydsk.	IV Kl.	Fransk.
II Kl. Græsk.	III Kl. a.	Græsk.

Tirsdag 21 Septbr.

Candidaterne	Fransk.	III Kl. b.	Fransk.
III Kl. a. og b. Hist. og Geogr.	I Kl. Historie og Geographie.		

Onsdag 22 Septbr.

Candidaterne	Latin.	IV Kl.	Mathematik.
II Kl.	Historie og Geogr.	III Kl. a. og b.	Tydsk.

Torsdag 23 Septbr.

Formiddag fra Kl. 9.

Eftermiddag fra Kl. 3.

Candidaterne . Mathematif. IV Kl. Hebraiff.
III Kl. a. Franff. II Kl. Franff.

Fredag 24 Septbr.

Cand. . . Historie og Geogr. Candidaterne . . . Religion.
III Kl. a. . . . Mathematif. I Kl. . . . Græff og Franff.

Løverdag 25 Septbr.

Candidaterne . . . Græff. III Kl. a. Latin.
II Kl. Latin. I Kl. Danff og Latin.

Mandag 27 Septbr.

IV Kl. Latin. IV Kl. Tydff.
III Kl. b. Latin. III Kl. b. . . . Mathematif.

Tirsdag 28 Septbr.

IV Kl. Græff. II Kl. Danff.
II Kl. Tydff. I Kl. . Tydff og Mathematif.

Onsdag 29 Septbr.

III Kl. b. Græff. IV Kl. Religion.
I og II Kl. Religion. II Kl. Mathematif.

Torsdag 30 Septbr.

III Kl. a. og b. . . Religion. IV Kl. . Historie og Geogr.
II og I Kl. . . Naturhistorie. III Kl. a. og b. . . Hebraiff.

Fredagen den 1 October, Kl. 8 Formiddag, foretages
den foreløbige Prøve med dem, der ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

Efterat Opflyttelse i høiere Klasser og Omflyttelse i selve Klasserne er bestemt efter Disciplenes Flid og Fremgang i det forløbne Skoleaar, efter deres Sjeleevners Udvikling, samt efter Examens Udfald, ved den Censur, som efter fuldendt Examen holdes af samtlige Lærere; foretages Translocationen i offentlig Forsamling paa Gymnasiets Auditorium Torsdagen den 7 October Kl. 10 Formiddag.

Candidaterne, som iaar forventes dimitterede til Univer-
sitetet, ere følgende:

- 1) Ludv. Heinr. Schwarzbrem fra Odense.
 - 2) Fred. Ludv. Friis fra Kjolstrup i Fyen.
 - 3) Fred. Chr. Faaborg fra Dalum i Fyen.
 - 4) Hans Rudolph Panduro fra Wibye i Fyen.
 - 5) Edvard Carl Wilh. Ortmann fra Maglebye paa Langeland.
 - 6) Laurik Gregorius Pasbjerg fra Svendborg.
 - 7) And. Martin Jacob Ludvig Jastrau fra Odense.
-

Venner af Videnskabelighed, Skolens og Ungdommens Belyndere, indbydes ærbødigt til at bære denne offentlige Examen og det paafølgende offentlige Regnskab for sammes Udfald med deres hædrende og opmuntrende Nærværelse.

J. Saxtorph.